Poste Restante

Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet Nr 2 2003

C. E. Englund

Med vänskap

från Nils Ferlin

Ett ankhuvud sätt på en gårdsgårdsstor
och du har mitt posträtt –
Vem är jag? – En man som lever och dör
på ~~gammalt~~ vanligt sätt:
Ett barn som drömmer,
som andra drömt,
ett flam som glömmer,
som andra glömt,
ett skarn som tömmer,
som andra tömt.
Besvikelsens bittra vin;
men gör grimager och grin:
och skryter och ropar: nej, djävlar,
jag ändrade inte en min!

Nils Ferlin

Den här hälsningen fick författaren Carl Emil Englund av sin vän Nils Ferlin 1930. Carl Emil Englund skulle i år ha fyllt 100 år om han levat. Se Tor Englunds minnesartikel på sidan 13.

Omslagsbilden:
Nils Ferlin framför den lilla stugan i Lännaby i Roslagen som han och Henny hyrde av Elin Axelsson. Här sammanställde han diktsamlingen "Med många kulörta lyktor" (1944). Teckning av Gunnar Brusewitz.

Ordföranden har ordet

Parapsykologi i Länna

Som framgår på annan plats i detta nummer av Poste Restante hade jag glädjen att som sällskapets ordförande tala på den traditionsenliga Ferlindagen den 3 augusti i Länna. Lite förvånad blev jag dock när man berättade att det var första gången en ordförande kommit.

Det var en underbar sensommardag på den grönskande sluttningen ner mot sjön. Träden stod raka med lövtyngda kronor där solen silade ner på marken. Svalorna pilade högt över den sjuhundraåriga stenkyrkan, omgiven av sekelgamla gravvårdar. En pastoral idyll.

Och platsen kunde inte ha varit bättre vald, just där kyrkbåtarna brukade landa om söndagarna. "Länna" betyder ju landningsplats. Det var också här Nils Ferlin "landade" och kom till ro efter stormfyllda år på mörkare och mer dramatiska farvatten än den solglittrande Lännasjön.

Och det var här han hyrde sitt första ankargrund, den lilla röda stugan med vita knutar som ligger bara ett stenkast från vår samlingsplats den där söndagen. Fast det skulle dröja förrän han tog flera steg upp på stegen när det gällde bostadsstandard. Från stugan på 24 kvadrat meter till Norrboda vid sjön Addarn. Där blev han herre, "styckegodsägare" som han själv ironiskt kallade sig, över 24 tunnland jord. Fast sitt bohemeri hade han inte lämnat bakom sig. Hans skrivbord var lika vildvuxet som tidigare, "en röra av två vichyvattensflaskor, en öl, ett förstoringsglas, ett par tablettaskar, några medcinflaskor, en flaska vademecum, ett stearinljus och en febertermometer."

Där skrev han, helst om natten, med väggarna fullhängda av Klarakamraternas tavlor – Amelin, X-et, Oscar Bergman, Börje och andra – kaffekokare, cigarretter och en älskad katt bredvid.

Jag försökte ge en komprimerad redogörelse för Nils Ferlins liv och leverne, alltifrån Karlstad via Filipstad till Stockholm och Klarakvarteren, för att avrunda med åren i Roslagen, de kanske ljusaste. Det var ingen lätt uppgift eftersom den stora publiken representerade en bedövande sakkunskap, litet som att bjuda bagarbarn på bröd. Men det var åtminstone för mig en behaglig vandring i ett intressant, dynamiskt och skapande förflutet.

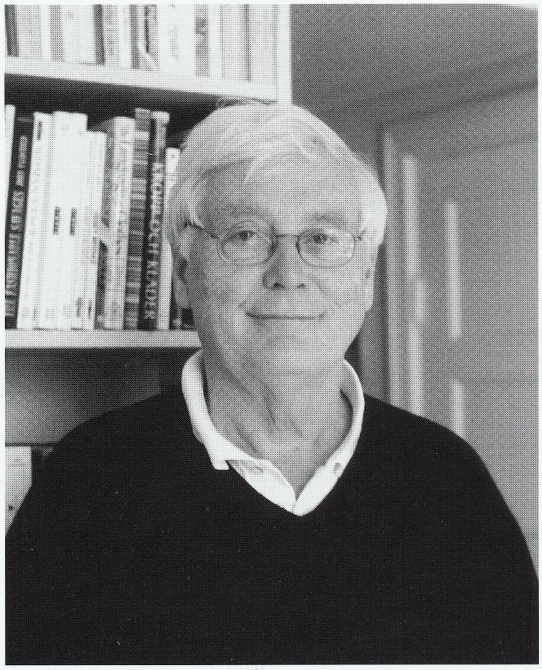

Jan Mårtenson, ordförande i Nils Ferlin-sällskapet.
Foto: Esse Jansson

Många hade ju också personliga minnen från Nils Ferlin i Länna eller hade hört släkt och vänner berätta om honom och hans "framfart" i de lugna omgivningarna, allt från armbrytning till steppande hos kyrkoherden i Länna en nyårsnatt, allt medan Henny sjöng Marseilläsen. Och några nya rön eller bidrag till litteraturhistorien blev det väl heller inte, en nästan omöjlig uppgift efter Jenny Westerströms banbrytande verk om honom.

Men någonting uppseendeväckande hände! Nils Ferlin var närvarande, åtminstone hans ande. Jag är inte alldeles övertygad om trovärdigheten i spiritism och parapsykologi, men när jag citerade dikten "Lugnt" och framhöll att ljudet från en snickares hammarslag vittnade om Ferlins stilistiska förmåga, att

En LP-raritet finns nu överförd till CD

Ewert Ljusberg och Göran Johansson framför Nils Ferlin

ESSE JANSSON

En LP-skiva med titeln "Splitter nya visor – Nils Ferlin" med solisterna Ewert Ljusberg och Bernt Johansson utgavs 1986. Den är sedan länge utsåld. Men nu har skivan "återuppstått" som CD! Bättre "tajmad"kunde utgivningen knappast vara med tanke på att Ewert Ljusberg får årets Trubadurpris av Nils Ferlin-sällskapet. Det är dock rena slumpen!

I ett brev till övertecknad skriver Bernt Johansson att Ewert och han tidigare velat ge ut skivan men att kostnaderna har varit för höga, men att nu kom tillfället.

"En betydelsefull skillnad från förr är att inga egenproducerade plattor kan säljas i butik på grund av förbud från distributörerna. De blir alltså väldigt svåra att få tag på. Endast jag och Ewert Ljusberg har några exemplar", skriver Göran Johansson i sitt brev.

På skivan medverkar musikerna Hans Muthas, dragspel, Sture Nordin, bas, Björn Ståbi, violin och mandolin och Kjell Westling, flöjt, klarinett, basklarinett och saxofon.

Skivans titel alluderar förstås på Ferlins vissamling "Tio splitter nya visor tryckta i år" (1941) och därifrån är en del av materialet hämtat. Det är visor ur Nils Ferlins och Josef Brinés fem radiospel, som exempelvis "Knall-Brittas visa", "Auktionsförrättarens visa", "Ett gammalt magdeburgerspel", "Kanonfotografen" och "Gatsoparns visa". Samtliga tonsatta av Josef Briné. Sammanlagt får vi lyssna till 20 spår på denna skiva.

Ewert Ljusberg inleder med sin egen tonsättning av "Gravöl" ur "En döddansares visor". Den följande, "Bröder under vindar sju", framförs av Göran Johansson som även gjort melodin. Han svarar även för tonsättningarna till "Vårrimmeri", "Jag åker i bil", "Då vänder jag ett notblad", "Ett gammalt magdeburgerspel", "Hur skulle det bli min kära", "Luffarstepp" och "Min stad".

Ewert Ljusberg har tonsatt "Sorg" ur "Barfotabarn". Här framförs också Lille Bror Söderlundhs tonsättning av "Cirkus", Torgny Björks välkända melodi till "I folkviseton" och slutligen "Luffarstepp" som fått toner av Jack Lemkow.

Som framgår av de återgivna vistitlarna är den här skivan ingenting mindre än en raritet och det är glädjande att materialet nu äntligen finns överfört till CD. Att det är två utomordentligt fina visartister och framstående musiker som svarar för framförandet är ytterligare en anledning till att förvärva skivan!

Den säljs alltså inte i handeln men kan beställas av Bernt Johansson, Ringvägen 9 a, 118 23 Stockholm. Tel 08-668 96 82, mobil 073-984 55 34.

---

med ögonblickets snabbhet i några rader konkretisera ett stycke verklighet i exakta, japanskt avskalade formuleringar, då hände något dramatiskt. Vid slutraderna, "Lugnt ljuder i huset en vinterdag/ en snickares kloka hammarslag", kom plötsligt ljudet av hammarslag, långsamma, avmätta, kloka i riktning från det lilla huset bakom ett dignande buskage!

Jag är övertygad om att Nils Ferlin var med oss då och att han gladdes över det han fick se. Så många människor som samlats för att minnas honom och hans diktning! Låt oss återkomma nästa sommar!

Men dessförinnan är ni väl mötta på årshögtiden den 15 oktober på hotell Continental. Då kommer sällskapets poesipris liksom trubadurpriset att delas ut. Årets pristagare ansluter värdigt till den långa rad av framstående författare och viskonstnärer som redan hedrats. Namnen är, som närmare presenteras på annan plats, Göran Palm och Ewert Ljusberg. Mycket annat kommer också att ske. Välkomna! Och ta gärna med nya medlemmar, helst något yngre än jag. Vi måste vända på ålderspyramiden i medlemsregistret.

Med vänliga hälsningar
JAN MÅRTENSON

Årets Ferlinpris till Göran Palm

ESSE JANSSON

Vi sitter på ett kafé i Norrtälje, årets Ferlinpristagare Göran Palm och jag. Göran är bosatt i Stockholm men fritidsboende på Vätö i Roslagen sedan 1984. Där har han under den gångna sommaren arbetat på fjärde och sista delen av "Sverige En vintersaga", en resa runt vårt avlånga land skriven på blankvers.

Göran inleder med att berätta hur glad han är över att få Ferlin-sällskapets lyrikpris. Men än så länge har han tystnadsplikt och får inte berätta vidare om det.

Först ska sällskapets medlemmar via Poste Restante och pressen få veta vilka årets pristagare är.

I dikten "Nyss" i samlingen "Barfotabarn" skriver Nils Ferlin att "Farfar var präst han – och schartauan – men jag är ett flarn och ett spån".

"Shartauanismen en konservativ kyrklig inriktning med stark tonvikt på den rena läran och den givna kyrkliga ordningen", heter det i en uppslagsbok. Göran Palms far var präst och jag söker beröringspunkter mellan de två poeterna.

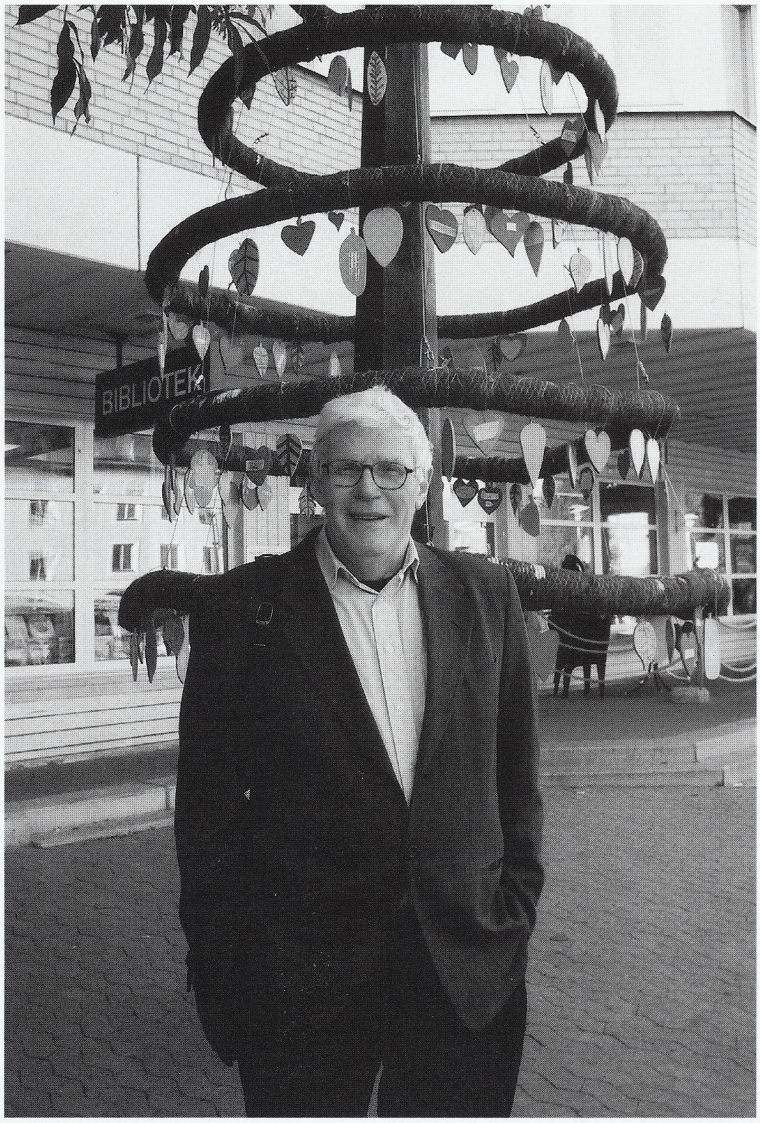

Året Ferlinpristagare, Göran Palm, framför Barnens poesiträd i Norrtälje. Foto: Esse Jansson

– Nils Ferlin hade nog sämre erfarenhet av prästerskap än vad jag har haft, säger Göran Palm som föddes i Uppsala där fadern då var präst. Senare var han sjömanspräst i sex år i Göteborg innan han återvände till Uppsala och Samariterhemmet. Sedan blev han kyrkoherde i Falun.

– Min far var evangelisk i sättet och inte sträng. Och oj, vad han gillade Ferlin, berättar Göran, som själv upptäckte Nils Ferlin redan i tonåren. Han fortsätter:

– Pappa läste dikter för sina konfirmander. Först Dan Andersson, och jag tyckte att det sjöng om hans dikter på ett särskilt sätt. Sedan upptäckte jag Ferlin. Hos Dan fanns det lugna och sugande i rytmen, hos Ferlin var det korta rader. Vilken ekonomi han hade i sitt skrivande, han hade något av ett journa-

listiskt drag i ordbehandlingen! Men trots att Dan och Nils var olika i formen så var de i det existentiella andliga bröder. Jag gillar Ferlins förmåga att skildra det mest dystra på ett ändå nästan humoristiskt sätt. Han är ju folkkär och hur lyckas man med det när man är så dyster, kan man fråga sig. Han drog sig inte heller för banala ämnen, han lyfte dem istället. Och det finns en värme i det han skriver och en klackspark när han får upp en saltomortal.

På tal om ekonomi och korta rader så har även Göran Palm använt den formen i ett antal kortdikter som i mitt tycke har något "ferlinskt" över sig. Här ett exempel:

5-rading från Roslagen:

Rådjur kan inte springa fult. Rådjur
kan bara springa vackert. Rådjur känner
helt enkelt inte till nåt annat sätt
att springa på. Dom måste ***springa*** *vackert!*
Vi joggare behöver inte det.

– Det var Dan Andersson, Nils Ferlin och Hjalmar Gullberg som var mina favoriter i ungdomen, fortsätter Göran. Jag delade smak med min far. När min två år äldre syster studerade i Uppsala var hon med i en litteraturförening som utgav en tidning som hette Pegasen. För den gjorde hon en intervju med Nils Ferlin och fick en handskriven dikt av honom som hon trodde var tillägnad henne och var mycket stolt över. Jag minns att jag var väldigt avundsjuk på henne för den dikten. Men det visade sig senare att han skrivit av sin dikt "Gårdstango" som ingår i diktsamlingen "Goggles"!

Göran studerade också i Uppsala och tog filosofie kandidatexamen. Studierna finansierade han genom att skriva artiklar och recensioner. Han var också en tid folkhögskolelärare i Gästrikland och Närke.

– Under hela 50-talet var jag litteraturkritiker. Jag började på Arbetaren 1950. Sedan skrev jag för Bonniers litterära magasin, Ord och Bild, Expressen, Aftonbladet och Aftontidningen, berättar Göran. Dikter började jag skriva i slutet av 50-talet. Jag var på ön Ibiza i Spanien och läste Ekelöfs diktsamling "Strountes" (Strunt) 1956. Den förlöste mitt eget skrivande. Men det dröjde fem år innan det blev en bok. Jag gick till Cavefors förlag, men där ville man ha en essäsamling istället. Då gick jag till Norstedts som gav ur den 1961. Titeln var "Hundens besök". Det var en hund som kom till mig i Spanien.

När jag själv började skriva så var det de fria, moderna 40-talisterna som jag tillägnade mig, Axel Liffner, Erik Lindegren och Karl Vennberg. Senare har jag återvänt till Ferlin och Taube och de andra mera sångbara diktarna. Men Ferlin skrev ju också en del fria verser, som i samlingen "Från mitt ekorrhjul".

Tre år senare, 1964, gav Göran Palm ut diktsamlingen "Världen ser dig". Men, säger han, modernisterna hade skrämt bort publiken. Jag ville nå flera läsare så jag satsade på prosa och skrev debattböcker istället. som gick ut i stora upplagor.

Året var 1965 och Göran Palm bröt kontraktet med Expressen där han medarbetade med artiklar och recensioner varje vecka.

– Det gick inte att fortsätta så om man även skulle skriva böcker, säger han.

Det var bland andra debattböckerna "En orättvis betraktelse" (1966), som nu ska ges ut på nytt, och "Indoktrineringen i Sverige" (1968) som gjorde Göran Palm rikskänd. I "Varför har nätterna inga namn" (1971) blandade han prosa och poesi. I samma veva började han arbeta på LM Ericsson. Han ville fly från barrikaderna "och tjäna pengar på ett hederligt sätt" som han uttryckte det i en intervju i Norrtelje Tidning tidigare i år. "Jag var dessutom jättestolt över att jag som är så opraktisk hjälpligt kunde lära mig att löda."

Det resulterade i reportageboken "Ett år på LM" (1972). Men det var också här han började skriva sina kortdikter som har något av en ferlinsk knorr:

3-radingar

Gubbar som stinker har den lägsta status,
bilar som stinker har den högsta status,
förklara det den som är humanist.

Kunskapen har vi, det gäller bara
att sprida den till massorna,
förklarade allvetaren lågmält.

Vi äger inte detta land, vi hyr
det av naturen själv, och sköter vi
oss inte får vi ge oss av.

2-radingar

Det ljusnar redan när man utan att
bli rädd törs se hur mörkt det faktiskt är.

Kan någon önska något bättre än
en mänskligare värld? Ja, djuren, träden.

1-radingar

Var ligger dödens väntrum? Mitt i centrum!

Där dagen döps till natt är Satan präst.

Så länge folk bor kvar bor hoppet kvar.

Vi har det mycket bättre än vi mår.

– Jag stod och tänkte ut ett par rader medan jag lödde, sedan satt jag på toaletten och skrev ut dem. Det var ett sätt att hålla tristessen borta, säger han.

Göran Palm har hela tiden skiftat mellan dikter, prosa och debattinlägg. Dikter skrev jag när jag var inåtvänd och prosa när jag var utåtvänd, säger han med ett leende. Numera skriver han på blankvers, en form som han genomgående använder i sviten "Sverige En vintersaga".

– Blankvers är en blandform mellan prosa och poesi, här får jag med allt. Shakespeare skrev ju pjäser på blankvers. Och så har jag haft glädje av Esaias Tegnér och Tage Danielsson när det gäller den här formen.

Nu är alltså Göran Palm i färd med sista delen av sin syn på Sveriges samtid och historia.

– Jag är på väg att avsluta mitt 25-årsverk, säger han. Jag kom på idén 1980 och den första delen kom 1984. Nu räknar jag med att bli klar nästa år. Den här delen börjar i nordligaste Jämtland via Treriksröset, och sedan följer jag hela kusten ned till Blekinge och Skåne och slutar som sig bör i Smygehuk.

Parallellt med sitt skrivande leder Göran Palm föreningen Liv i Sverige. Det är en förening som vill främja det självbiografiska berättandet i olika former, i skrift i bokform och i tal på berättarkafeer.

– På det viset knyter jag kontakter runt om i hela landet, säger han och får därigenom, vad han kallar, ett "underifrånperspektiv".

Det börjar bli dags att bryta upp från kafeet. Göran och jag ska på sammanträde i RoslagsAkademien – som jag inom parentes grundade 1997. RoslagsAkademien har 21 ledamöter (ett tal som är oslagbart, menade författaren och konstnären Gunnar Brusewitz och konstnären Philip von Schantz när antalet ledamöter diskuterades vid grundandet). Hade Nils Ferlin levat hade han förstås varit självskriven som ledamot – om han nu inte tackat nej, som han gjorde till Svenska akademien!*

Personalen börjar rensa borden och släcka ljuset. Då kommer en äldre kvinna in i lokalen och går fram till vårt bord. Hon börjar omedelbart att tala, berättar om sig själv, att hon ursprungligen kommer från Dalarna. Hon fortsätter med att delge oss delar av sitt liv. Göran tar det helt naturligt, skjuter in små kommentarer då och då. Själv sitter jag häpen – lokalen har ju plötsligt blivit ett "berättarkafé". Samtidigt konstaterar jag att Göran måste utöva något slags magnetism på människor – kvinnan har ju ingen aning om vem han är!

Efter en stund ursäktar vi oss och går.

*Henny Ferlin skriver i sin bok "Får jag lämna några blommor . . ." (Bonniers folkbiliotek 1967) att hon vid ett tillfälle, då en ny stol skulle besättas i Svenska Akademien, var på besök hos vänner som var nära alierade med Akademien. Plötsligt frågade de: "Tror du att Nils skulle svara ja om Svenska Akademien kallade honom?"

Henny fick ett tydligt intryck av att frågan ställdes på allvar och tyckte situationen var svår och Nils gick inte att nå. Men när Akademien tidigare kommit på tal hade det mötts av ett påfallande ointresse från hans sida. Med en viss tvekan svarade Henny: "Jag tror inte att Nils skulle tacka ja."

"Det var bra", sa Nils när Henny berättade om det hela. "Jag hade nog inte kunnat svara ja."

Medlem i

NILS FERLIN-SÄLLSKAPET

blir man genom att sätta in
årsavgiften 150 kr
(*studerande och pensionärer* 100 kr)
på pg **35 21 55-6**.

Livstidsmedlem blir man
för 2.000 kr.

Glöm inte att skriva namn och adress.

Skriv tydligt, texta, tack!

Ewert Ljusberg – Trubadurpristagare 2003

OVE ENGSTRÖM

Så var prisjuryns arbete klart! Presidenten i Republiken Jämtland, Ewert Ljusberg hade fått flest röster och tilldelats 2003 års Trubadurpris på 20 000 kronor.

Då, som på ett givet kommando, vänder sig samtliga närvarande mot undertecknad:

– Ove, du skriver väl som vanligt om pristagaren i Poste Restante, eller hur? Du har ju rutin och är ju dessutom själv trubadur.

– Självklart. Jag har alltid beundrat min mångsidige kollega!

När jag efter flera telefonsamtal till olika nummer slutligen får tag på Ewert är han som så ofta på turné.

– Grattis Ewert till Ferlinsällskapets Trubadurpris!

– Va!? Vad säger du?

Efter att ha samlat sig några minuter återkommer Ewert.

– Det var en stor överraskning. Jag hade knappast kunna drömma om att vederfaras den stora äran av att få erhålla detta fina pris. Jag anser mig inte ha gjort tillräckligt för att hjälpa till att sprida Ferlins diktning till en bredare allmänhet. Visserligen har jag tillsammans med Bernt Johansson givit ut en skiva "Splitter nya visor – Nils Ferlin". Men det var 1986 till 25-årsminnet av Ferlins död.

Ewert Ljusberg

– Men Ewert, det var ju på LP-tiden: Och just i år 2003, har den ju återgivits på CD. Och den fina produktionen presenterade jag nyligen som "Veckans CD" i mitt visprogram i Radio Viking, så nog är den aktuell fortfarande! Ewert, hur kom du första gången i kontakt med Ferlin?

– Mitt första möte med Ferlins dikter skedde tidigt i livet. Jag var bara i småskoleåldern. Jag kan fortfarande med värme frammana bilden av min far sittandes vid årorna i en roddbåt medan någon av mina bröder och jag sitter och håller i utterlinan respektive ett långdrag. Far ror med lugna årtag. Plötsligt deklamerar han: *"Du kajkar och ror i din rankiga båt och får upp en trasa ibland . . ."* Sedan kunde det följa flera dikter. *"De sa att mitt spelverk var giga – det klandret håller sig nog . . ."* och andra dikter av Ferlin som var pappas favoritdiktare vid sidan av Ruben Nilsson. Pappa kunde recitera mängder av dikter. Paradnumret var en dikt betitlad "Arlekin"; en fransk dikt översatt av Gustav af Geijerstam. Den var femtioåtta underbara verser lång och tog en kvart att deklamera.

– Vilken inspiration för en blivande trubadur!

– Min far var född 1896 och var långt ifrån ensam om att kunna recitera dikter. Jag har mött många, framför allt arbetare, från trasproletariatet till trygga yrkesmän, som just har ägt denna förmåga. Gemensamt är att de alla har varit födda omkring förra sekelskiftet. Jag frågade min far senare hur det kom sig att han hade lärt sig så många dikter utantill. Den gamle syndikalisten och agitatorn svarade: "Det var ett sätt att föra kampen vidare. Poeter som Ferlin och Fröding förädlar och koncentrerar språket till tydliga tankar och bilder. Och när det gäller att upplysa och tala

för sin sak är dikten ett svåröverträffat medel att använda för att understryka vad man vill ha sagt."

Så i mitt hjärta delar jag priset med min far och alla andra som jag har hört på vägen. Som den nergångne sjöman som jag mötte på en danmarksfärja i början av 60-talet. Han satt mitt emot mig vid ett fönsterbord. Jag hade just bjudit honom på en öl. Så reciterade han Ferlins "Nidvisa till människan" och därefter Ture Nermans "Lögner". Det var en kulturell upplevelse som fick mig att rysa. Det slog många välrepeterade teaterföreställningar och konserter som jag har upplevt senare.

En annan som jag i anden delar priset med är Nisse "Fredrik Åkare" Gustavsson. Vi satt och språkade om just Ferlin på färjan Ringskär i Västervik en gång på sjuttiotalet. Vi talade om hur älskad han var av folket och om hur många kände sig befryndade med honom. Så sa Nisse: "En sak ska du veta. Om du någon gång hör någon säga att han kände Nisse, så vet du genast att det är en lögnare. För vi som kände honom sa aldrig – Nisse. Vi sa: – Ferlin."

Det kallas visst respekt, i betydelsen högaktning. Och det är med högaktning och tacksamhet som jag mottar beskedet. Nu tror jag att du har fått svar på hur jag mötte dikten och visan och Ferlin.

– Ewert, du berättade hur fint din pappa deklamerade. Men sjöng han också?

– Nej, pappa sjöng inte. Men det gjorde min mor, som de flesta kvinnor gjorde för sig själva på den tiden.

– Så det är alltså från mamma du ärvt din sångröst. Den får du visa upp när du kommer till huvudstaden för att hämta priset och därför vill jag sluta denna intervju med att än en gång säga grattis och önska dig välkommen till prismiddagen den 15 oktober på Continental.

– Jag säger stort tack. Jag lovar att förvalta mitt pund väl och låta det förränta sig i form av flera reciterade och sjungna dikter av Ferlin. Vem vet, det kan bli en skiva!

Biografi:

Ewert Ljusberg föddes på fredsdagen den 7 maj 1945 i Hede, Härjedalen. Nu, 58 år senare, får han Ferlinsällskapets Trubadurpris.

Mellan dessa två punkter ligger bland annat "Årets överraskning" med tillhörande stipendium i Västervik 1971, Fred Åkerström-stipendiet, SKAP-stipendium, sex egna skivor plus lika många tillsammans med andra artister, framträdanden vid visfestivaler, medverkan i en mängd radio- och TV-program och Riksteaterns uppsättning av "Joe Hill, mannen som aldrig dog", samt en bok och ett häfte med dikter och sånger på härjedalsdialekt.

Åren 1983-96 gjorde han sig känd och folkkär för en bred allmänhet som parhäst till Margareta Kjellberg i TV-programmet "Har du hört den förut?". Och så har det fortsatt.

Ewert Ljusberg räknas som en av våra största vissångare och underhållare. Med sin starka karisma och sina roande och tänkvärda program lockar han publiken ut på vådliga färder mellan komik och tragik. Juryn som gav honom Fred Åkerström-stipendiet 1989 beskrev honom som "en fullödig konstnär och entertainer som tar ut svängarna med en repertoarbredd och röstresurser som speglar viskonstens alla möjligheter från finstämd lyrik till frustande burleskeri, från kraftfull dramatik och medmänskligt engagemang till dialektala kluirgheter och träffsäkra parodier".

Diskografi:

Goknul!	Sonet SLP-2037	1972
Och inte kallar jag det att gråta . . .	YTF Grammofon AB YTF-50080	1975
Possokongro (Med Iggesundsgänget)	YTF Grammofon AB	1977
Huvva för e´ hippä (Div. artister)	Vibosquette LVQ 084601	1978
U´ hunnsmjôlsposson (Med brodern Arne)	CEWE-RECORDS CW-3003	1979
Guds bästa barn	Sonet SLP-2086	1981
Skamgrepp (Med Bengt Sändh)	Rabulist Records RALP-001	1983
Lån mä´ tänder (Med brodern Arne)	GOM-LP 001	1984
Spökmatrosens sånger	Round Up LPRO 75	1985
Splitter nya visor – Nils Ferlin (Med Bernt Johansson)	RCA PL 71178	1986
Raw Roots (Med "Kingen" Karlsson)	Mingus Grammofon MIN 95071CD	1995
Boca Louca Nights (Insp. på São Tomé)	Mingus Grammofon MIN 9904CD	1998
Tack för kaffet	Mariann Grammofon MLPCD 3374	2003

Medverkar gör Ewert på flera produktioner, bland andra Vispråmen Storken 2 (Metronome MLP 15358, 1970), YTF på Gröna Lund (YTF EFG-DL-7207, 1972), Framåt Kamrater!(a skivan BS 770516, 1977), Joe Hill, mannen som aldrig dog – från Riksteaterns uppsättning av pjäsen med samma namn (Click Records Click 2479, 1979), Visor ur radioserien Folknöjet från Fryksås Fäbodar (SR RECORDS SRLP 1412, 1984), Visfestivalen 20 (Sonet SLPD-2098 1985), Norden synger viser (ANDANIA ANLP 7/8 Puistokaari 8, 00200 Helsinki 1986?), Tri i lag (Ömse Music Produktion ELSSJG-005, 1999), Fyrån sju (Ömse Music Produktion ELSSSGJG 12, 2003).

Ordföranden gästtalade i Länna

ESSE JANSSON

I strålande sol hölls söndagen den 3 augusti 2003 Ferlindagen på Kyrkvallen i Länna i Roslagen. I år var den extra högtidlig – det var nämligen första gången som en ordförande för Nils Ferlin-sällskapet var närvarande sedan starten 1981. Drygt 200 personer hade bänkat sig när ordföranden för Länna hembygdsförening (arrangör för Ferlindagen), Åke Söderman, hälsade publiken och Sällskapets ordförande Jan Mårtenson välkommen.

– För mig som ordförande i Ferlinsällskapet är det en stor glädje att tillsammans med er fira Ferlindagen här i Länna, en gammal tradition. Och vilken plats skulle väl vara bättre än vid Länna kyrka med sina sju sekel på nacken, tyngd av historia där stormaktstidens vingslag är tydligt märkbara under valven. Namnet Länna betyder landningsplats, det var hit man kom med kyrkbåtarna på söndagarna, och det var här Nils Ferlin rodde ibland mot slutet av sitt liv när han sökte vila och ro för själen i det idylliska roslagslandskapet innan sjukdomen krävde sin tribut. Det var här han fann sin landningsplats.

Så inledde Jan Mårtenson. Han fortsatte:

– Nils Ferlin var ju en mångfasetterad personlighet, en man med många dimensioner. Han kunde pendla från nattsvart mörker och själens ensamhet till uppsluppen vitalitet. Mörker och ljus gick i pendelslag genom hans liv. Det finns också en slags geografisk aspekt på hans gärning som kanske präglar uppfattningen om honom. För många var han Klarabohemen, Stockholms Nils Ferlin. För andra var han poeten från Filipstad. Rötterna i Karlstad satte sina spår, men för oss här idag är det Roslagen som gäller, Penningby och Norrboda. Fast han distanserade sig från idylliseringen, från rospiggstämpeln. "Särskilt pigg är jag ju inte, och rosendoften har dunstat."

– Många bland er känner till hans liv och diktning i detalj, andra kanske inte har samma precisa kunskaper," sa Jan Mårtenson och gjorde en rekapitulering av skaldens liv. Ett liv som i längden – trots alla framgångar – blev hårt och påfrestande, både fysiskt och psykiskt. I en intervju sa han: "Ett år till i Klara och jag hade gått under."

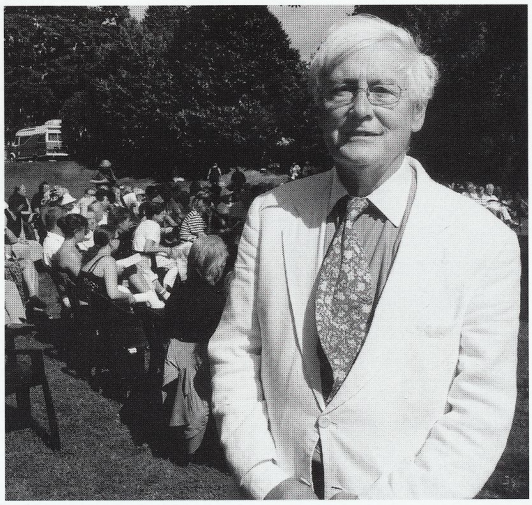

Nils Ferlin-sällskapets ordförande, Jan Mårtenson, höll ett uppskattat tal vid årets Ferlindag i Länna.
Foto: Esse Jansson

Hyrde stuga per telefon

Det var Henny Lönnqvist, finlandssvenskan som han träffade redan 1938 och återsåg 1943, som innebar vändpunkten för Ferlin. Våren 1944 tog Henny tjänstledigt från befattningen som kanslibiträde vid universitetet i Helsingfors och reste till Stockholm.

– När hon kom i kontakt med klarabohemerna insåg hon snart att hon inte hörde hit och att Nils måste "räddas" därifrån. Det sammanföll med hans strävan att få en fast punkt i tillvaron, berättade Jan Mårtenson.

Nils fick syn på en annons om en stuga som han hyrde per telefon, utan att ha sett den. Det var den lilla stuga som Jan Mårtenson nu från sin talarposition kunde se i fonden cirka 50 meter bort.

– Det var inte något chateau, 24 kvadratmeter, men det räckte till för att han skulle kunna avsluta sin fjärde diktsamling, "Med många kulörta lyktor". Den blev en stor framgång och trycktes i över 20 000 exemplar vilket för en diktsamling då var uppseendeväckande och bidrog avsevärt till att staga upp

En publik på 200 personer hade samlats vid Ferlindagen i Länna i Roslagen.
Foto: Esse Jansson

hans skraltiga ekonomi,, fortsatte Mårtenson och citerade en limerick där Ferlin beskrev sitt liv på landet:

Det bor en poet borti Länna
och ingen är lat såsom denna.
Det sägs helt visst
blir han 60-talist
förrn han åter får ork i sin penna.

"Styckegodsägaren"

Året därpå gifte sig Nils och Henny. Stugan i Lännaby blev snart för trång och paret Ferlin såg sig om efter någonting större. De fastnade för Norrboda cirka en halvmil väster om kyrkbyn, ett rött hus med vita knutar och 24 tunnland jord som ropades in på auktion för 31 600 kronor. Nu kunde han ironiskt titulera sig "Styckegodsägare".

– Själsligt lugn och harmoni rådde, åtminstone tidvis Under en sådan period kunde dikter som "Lugnt" tillkomma. En snickare arbetade med en garderob hemma hos Nils och ljudet från hans arbete konkretiserades med ögonblickets snabbhet i några rader, japanskt avskalade och exakta i sin lyriska fullkomning, framhöll Mårtenson, som under recitationen av dikten till sin och publikens häpnad fick höra hammarslag ljuda från ett hus i byn! Dikten "Lugnt" var publicerad i förra numret av Poste Restante.

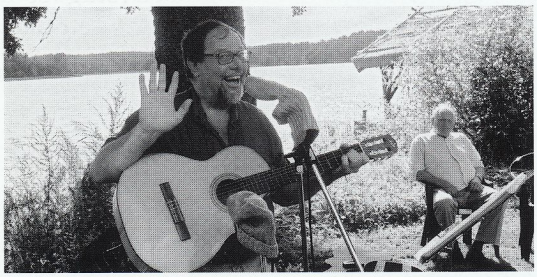

Stefan Demert, Ferlin-sällskapets trubadurpristagare år 2000, förnöjde publiken med sång och recitation.
Foto: Esse Jansson

Jan Mårtenson fortsatte med att berätta om Ferlins två sista diktsamlingar, "Kejsarens papegoja" och "Från mitt ekorrhjul" som båda kom ut i upplagor långt över 20 000 exemplar.

– Men om hans ekonomi gradvis förbättrades gick hälsokurvan allt stadigare nedåt. Förmodligen ett pris han fick betala för det nästan hänsynslösa sätt han ibland behandlat sin kropp, även om han hade stark fysik.

Jan Mårtensons tal – här återgett i sammandrag – rönte stor uppskattning hos publiken.

Nioårig Stefan greps av Ferlin

Efter talet var det så dags för årets trubadur, Stefan Demert, att träda fram. Han berättade att han som nioåring i sin mammas boksamling hittat "Med många kulörta lyktor".

– Det var många rader där som grep mig mycket när jag var liten, sa han.

Stefan Demert sjöng bland annat "Syner i lövsprickningen", tonsatt av Gunnar Turesson, Bernt Staafs tonsättning av "Poste restante", "Djurgårdsmässa", tonsatt av Cornelis Vreeswijk och "Pulex irritans" till melodi av Lille Bror Söderlndh. Han reciterade bland annat "Getsemane", som han tycker är en fantastisk dikt, och "Stock och galär", samt sin egen ironiska dikt om Ferlins gata i Klara, "Staden hyllar en skald".

Till publikens stor förnöjelse framförde Stefan Demert även några egna visor och limerickar. Till de förstnämnda hörde den sanslöst roliga "Bondblötan", som handlar om ersättningen för skördeskador. Som avslutning framförde han sin egen visa "Julia går i gräset" som handlar om ung och gammal.

– Vi är alla barn, sa han, bara i olika åldrar.

Nils Ferlin-sällskapet i Kungliga biblioteket

ANNIKA LUTTROPP

Lördagen den 3 maj var det Esse Jansson och Monika Lilja som uppträdde med sitt program om Nils Ferlin i Roslagen. Här ett axplock: Monika sjöng "Pajazzo", "Cirkus", "Jalusi", "När skönheten kom till byn", samt "Stjärnorna kvittar det lika" med flera på ett suveränt sätt och Esse berättade om när Nils Ferlin steppade till Marseljäsen och Henny sjöng därtill och om katten Pelle Jöns som fick ett vykort från Nils och Henny när de var på långresa i utlandet. På kortet stod "Hälsa Hjalmar". Hjalmar Ahlmstedt var parets Ferlins allt i allo, som skulle se efter Pelle Jöns när paret Ferlin var bortresta.

Monika läste " Jag mötte en syster i natten" och Esse berättade om Nils syster Ruth som 1984 gav Syster Ruth-stipendiet till Esse för visa och dikt. Esse har skrivit två diktsamlingar, "Synhögar" och " Sång i vinden".

Monika avslutade med en kärleksdikt "Gick jag allena", samt "Milorna flämta" ur "En Döddansares visor ". Det var en talrik publik, som högeligen uppskattade denna fina föreställning. Efteråt gick alla ut till utställningen och bokbordet.

Lördagen den 17 maj var det Ove Engström, Tor Englund och Lilian Ahlms tur att uppträda med programmet "Av ständig oro – Nils Ferlin". Detta evenemang var lika välbesökt som det tidigare med Esse och Monika.

Poste Restantes redaktör Esse Jansson och trubaduren Monika Lilja vid framträdandet i Kungliga biblioteket.
Foto: Annika Luttropp

Åter ett axplock: Ove inledde med "Den stora kometen" samt "En liten konstnär". Tor berättade medryckande om när Nils Ferlin skulle till Köpenhamn och höll på att missa tåget. Med träget bistånd av Tors pappa Carl-Emil Englund (också poet och grundare av Boklotteriet och som skulle ha fyllt 100 år i år) lyckades dock Nils hinna med tåget i sista minuten. Lilian och Tor läste " Strof i april", " I folkviseton" med flera på ett vackert och varmt sätt och Ove sjöng " I folkviseton".

Tor berättade sedan om Nils Ferlins genombrott efter moderns död med diktsamlingen " Goggles" och varför titeldikten fått det namnet. Ove sjöng " Av ständig oro " och avslutningsvis " Ölandsvalsen" , Nils Ferlins enda vals. En mycket bejublad föreställning.

Tor Englund och Ove Engström framför sitt Ferlin-program i Kungliga biblioteket.
Foto: Annika Luttropp

Söndagen den 22 juni uppträdde Ove i parken vid Alsters herrgård, ett evenemang i Värmlands museums regi. Det var otroligt mycket folk, som lyssnade på Ove denna varma och vackra dag.

Detta framträdande möjliggjordes tack vare sponsorpengar till Nils Ferlin-sällskapet från Löfbergs Lila. Dessa pengar kom också till nytta vid framträdandena på Kungliga biblioteket i Stockholm.

Sävsångaren från Alfta finnskog

Carl Emil Englund – 100 år

TOR ENGLUND

Ett ankhuvud sätt på en gärdsgårdsstör
och du har mitt porträtt -
Vem är jag? - En man som lever och dör
på vanligt sätt:
Ett barn som drömmer,
som andra drömt
Ett flarn som glömmer,
som andra glömt.
ett skarn som tömmer,
som andra tömt
besvikelsens bittra vin:
men gör grimaser och grin
och skryter och ropar: nej, djävlar,
jag ändrade inte en min!

Nils Ferlin

Så skriver Nils Ferlin 1930 till en av sina vänner, Carl Emil Englund, som i år skulle ha fyllt 100 år om han levat. Men vem var då Carl Emil Englund?

Carl Emil var en kulturpersonlighet. Själv författare arbetade han hela sitt liv på att förbättra svenska författares arbetsvillkor. Han skapade möjligheter att till dessa årligen dela ut stipendier motsvarande 2-3 miljoner kronor samtidigt som han över landet varje år spred hundratusentals böcker till svenska folket.

Genom sitt arbete gav han också bidrag till inköp av konst till Konstfrämjandet, Folkets Hus och liknande institutioner. Han satt också med i den så kallade Edenmanska bokutredningen och var där med om att skapa ersättning till författare när deras böcker lånas på bibliotek.

Men hur började det?

Carl Emil Englund föddes 1903 i Grangärde socken i Dalarna men växte upp i en liten, grå stuga som hette Spelet och låg på Alfta finnskog i södra Hälsingland. Där bodde han med sin mor och sin mormor. Mormodern var en stor sagoberätterska och det kom säkert att prägla Carl Emils diktning. Hans första prosabok från 1931 hette för övrigt Trasiga sagor.

Sin far hade Carl Emil på Gotland – en far som han träffade bara en enda gång i sitt liv och som inte ville veta av honom. Och i byarna på finnskogen gick skvallret. Han var – med den tidens språkbruk – oäkting. Han skriver:

> Vid kanten av sitt sjätte år hörde han horunge rulla efter sig för första gången. Han ryggade till, sommardagen tycktes få något av höst över sig. Horunge. Det var ett snålt slemmigt ord som doppats i isvatten. Sodom och Gomorra, Lots hustru lutar sig över grinden. Blommorna var nertrampade, fåglarna förfrusna. ... Som en tung flodhäst vandrade ordet fram och tillbaka, fram och tillbaka, i hans medvetande. ... Länge gick han i lav och dy. ... Han kom aldrig riktigt undan.
>
> *(Dröm och hägring, 1990)*

Skolgången på finnskogen blev mager. Efter några skolår, som mest bestod i att traggla Luthers katekes och hugga ved åt lärarinnan, ansågs han vid elva års ålder vara så fylld av kunskaper att han fick tjäna sitt eget levebröd.

Nu kunde han, liksom Ferlin, sätta upp många yrken på sin meritlista: Flottare, dräng, skogshuggare, kolare, dikesgrävare och inte minst gårdfarihandlare. Som sådan sålde han

> ... ylletröjor och kalsonger för kroppen, spelkort och psalmböcker för själen samt hårvatten till torrt hår och torra halsar.
>
> *(Minnet sliter i spindelväv, 1951)*

I skogskojorna kom Englund i kontakt med nya idéer: Socialism, kooperation, Marx och Krapotkin. Han anslöt sig omedelbart till den senares solidaritetsmoral. Han såg tydligt hur orättvis världen var - en orättvisa som kändes in på huden:

Fattigdomen gick bredbent som en Alftabonde
genom våra skogar.
Nere i bygden satt herrarna på sina kontor
och såg den fattiges ödmjukhet
myntas om till jordiska utdelningar
åt aktieägarna.

(Remsor ur Norrland, 1935)

När Carl Emil låg på kolvedshuggning i Lillhärdal, Härjedalen, fick han en förfrågan om han ville bli handelsbiträde i Dalfors, en liten by vid sjön Amungens strand på gränsen mellan Hälsingland och Dalarna. Konsum ville ha en driftig och företagssam man och man sökte Carl Emil och 1919 började han sin butiksbana. Under åren fram till 1922 arbetade han i Dalfors konsumbutik, rekvirerade från Stockholm gamla tidningar av Brand, Naggen, Folkviljan och böcker av Ingersoll, Krapotkin, Nietzsche och Spinoza och förstod att han – trots Luthers katekes – hade vissa brister i sina kunskaper om världen. Nu hade han också börjat skriva på egen hand, egentligen hade han gjort det från nioårsåldern, men nu bidrog han mer regelbundet med reseskisser från Alfta finnskog till olika tidningar.

Englund sökte till Jakobsbergs folkhögskola och när han kom till Stockholm fick han kontakt med den radikala kretsen kring tidningen Brand, blev så småningom konsumföreståndare i Stockholm och gifte sig med stockholmsflickan Eva Myrén.

I Stockholm träffade han också unga författare. Den förste han kom att sammanträffa med var Artur Lundkvist som i sin självbiografi skriver :

> Carl Emil Englund hade skymtat med bidrag i Brand och Arbetaren. Jag tog kontakt med honom genom en polemik om modernistisk dikt där vi intog närbesläktade ståndpunkter.
>
> Han besökte mig på Sigtunagatan, han var klädd i butiksklädder, skinnrock och vitt förkläde och luktade rått kött. Han var anställd i konsum och hade en stunds ledighet. Han var rödkindad och såg överdrivet frisk ut, talade en något sjungande dialekt. Han var en elegisk romantiker men i förening med ett praktiskt drag och en satirisk sälta som gav fin balans åt hans stillsamma och rundögda uppenbarelse.
>
> *(Lundkvist: Självporträtt av en drömmare med öppna ögon, 1966)*

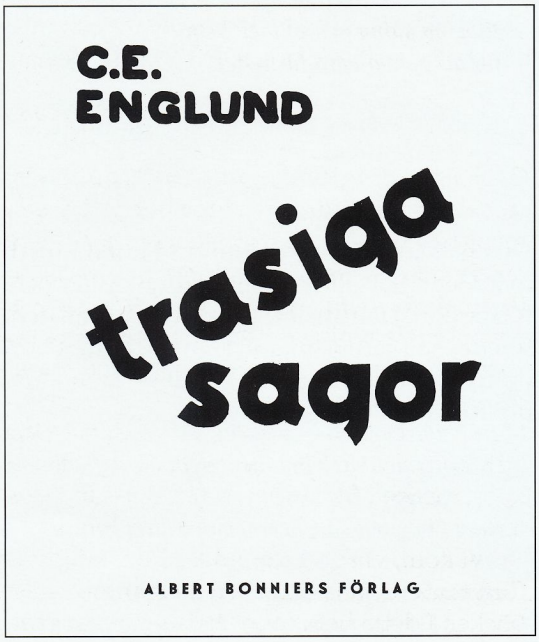

Trasiga sagor utkom hösten 1931.

Carl Emil fortsatte att skriva – trots sitt arbete fick han i bland några stunder över – och hans egentliga debut blev spektakulär. Redan 1925 hade han visserligen debuterat på Brands förlag med en samling dikter men den boken var nästan glömd. Däremot skrev han mycket i Brands veckotidning, skulle ha medverkat i boken "Fem unga" men avböjde, öppnade Brands spalter för unga författare och var med om att arrangera diskussionsaftnar och diktuppläsningar i Klara Folkets Hus.

Vid ett tillfälle skulle "fem unga" tillsammans med andra författare läsa dikt, men en av de inbjudna, Helmer Grundström, kunde inte komma. Då blev Carl Emil ombedd att medverka.

Hans framträdande blev kvällens framgång med långa applåder och entusiastisk storstadspress. Bonniers hörde av sig och bad att få ge ut en bok av Englund – ett för Bonniers ovanligt tillvägagångssätt – och hösten 1931 utkom "Trasiga sagor" – en samling om trasiga människoöden.

Snart kom fler böcker. Namnen på hans dikt- och prosasamlingar är nästan en dikt i sig:

> Gryning, Trasiga sagor, Dimma, Remsor ur Norrland, Alla går vi mot tystnaden, Spillror ur gårdagen, Skymning blåser över moln och vatten, Minnet sliter i spindelväv, Ödslighet, Det mörknar under träden, Eko av sommaren, Vid nattens tröskel.

Efter Carl Emils död 1964 utkom postumt Räkna inte sekunderna och Dröm och hägring.

Som poet inringade han tidigt sina domäner. Han är en romantiker som förmedlar skogens sus och sävens viskningar i en raffinerad färgskala men där finns också en fränt realistisk stil om mänsklig dårskap och krigshysteri.

Men Carl Emil överger egentligen aldrig sin

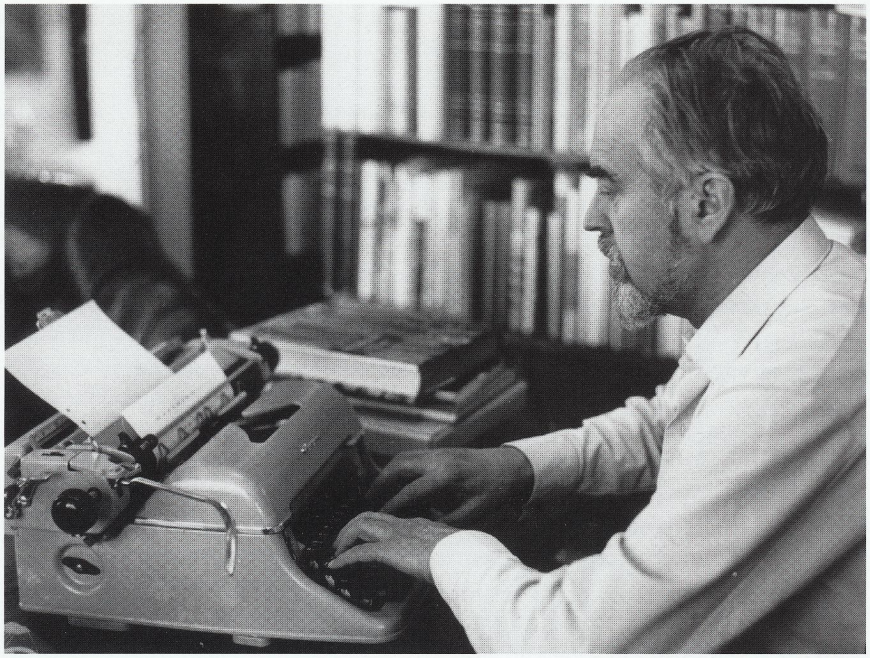

Carl Emil Englund vid sin skrivmaskin 1962.
Foto: Jan Englund

barndoms fattiga bygd som han på nytt och på nytt söker återskapa och förstå och han ser alltings förgänglighet:

Molnen molnen i juniskog
vemod och vita öar
ett penseldrag av lek och allvar –
Det blåser över bergen
blåser genom fönstret i det obebodda huset.

(Dröm och hägring, 1990)

Öde hus förekommer ofta i hans diktning

... ingen nöter trappan
ingen rök i skorstenen
i nässelhögen låg barnets sko förtärd
av glömskan
...
skymningen faller som blå snö
mögelsvampen målar nya blommor
på trastapeten

(Vid nattens tröskel, 1961)

Glömda hus: i den sotiga spisen
bedriver spindlarna sitt fiske.
Övergivna hus: de grå väggarna flyter
in i suset, in i skymningen.
Hela rucklet är som ett suddigt brev
från år som sållats undan.
Om sommaren vaggar en mjuk ton av långt
susande gräs kring de hopsjunkna knutarna –

(Dimma, 1933)

De öde hus Englund beskriver är säkerligen hans eget barndomshem. I hela sitt liv återkommer han i sin diktning till Alfta finnskog – och den försvunna barndomen.

Det var i den tiden
när äventyret sprutade ur hagen
och bågsträngen visslade avsked
till alla kvällsfabricerade pilar.
...
Pilarna sjöng och vi gick hem
för att räkna våra förluster

(Dimma, 1933)

Carl Emil Englund hamnade under sina stockholmsår aldrig i något bohemeri som många av hans generationskamrater. Trots sin drömmande poetiska själ var han ovanligt lämpad att möta livets allvar. Han hade en praktisk begåvning och kunde organisera tillvaron inte bara för sig själv utan även för andra och hans hem i Tangen vid Tranebergsbro kom att bli en plats för allehanda konstnärer. Dit kom författare, målare, journalister, kooperatörer, filosofer och många udda existenser.

"Vi kom, vi åt, vi stannade" konstaterar en författarkollega sakligt i en av hemmets gästböcker. I detta hem fanns hela gruppen kring de så kallade fem unga: Erik Asklund, Josef

Kjellgren, Harry Martinson, Artur Lundkvist och Gustav Sandgren. Där fanns Nils Ferlin, Helmer Grundström, Emil Hagström, Ivar Lo, Gunnar Turesson, Willy Walfridsson, Johannes Gillby, Carl Elof Svenning. Dit kom målare och konstnärer som X:et, Boethius, Hempel och Hammer. Det var inte många nätter som hemmet var utan gäster. I Evas och Carl Emils hem i Tangen stod alltid några extrasängar bäddade, några extra grötfat stod på bordet och extra nubbglas fanns i rummet ... och så alla dessa diskussioner nätterna igenom.

Nils Ferlin och trubaduren Gunnar Turesson besökte ofta det englundska hemmet – eller rättare – var bosatta där långa perioder. Gunnar Turesson tonsatte och sjöng Carl Emils dikter, Nils Ferlin läste, steppade och stod på händerna. Det blev sång och diktläsande i det englundska hemmet. Inte minst nazismens framfart diskuterades livligt.

Vi borde varit bröder –
men stormen tjöt
och hatets vind
grep mänskohjärtats roder.
...
Se sönderbrända segel
på bottens sega dy.
Vi borde varit bröder –

(Dimma, 1933)

Denna diktsamling utkom postumt 1965.
För illustrationerna svarade Knut V. Pettersson.

Under 1940-talet blev Carl Emil svårt sjuk. En kväll när han cyklade hem sprang en hund upp framför cykeln, han vinglade till och stöp med huvudet före rakt ner i stenbeläggningen. Han fördes omedelbart till sjukhuset, läkarna gav inget hopp men mirakulöst nog repade sig Carl Emil bara för att snart drabbas av TBC. Långa tider låg han på Uttrans sanatorium och han skriver:

Jag låg med tånaglarna in i evigheten

Samma motiv finns i samlingen Skymning blåser över moln och vatten.

Den dag skall en gång komma
då inga blommor blommar mer
då inget öra hör en sång
och inget öga ser.

Då allting är blodlöst stilla
är natt som ej natten vet,
ett mörker som ingen känner,
en tidlös oändlighet.

Då allting för evigt är borta
– all början är alltings slut –
då liv och död är glömda ord
som tystnaden plånat ut.

(Skymning blåser över moln och vatten, 1945)

Tonsatt av Ove Engström.

Under sin konvalescens fick Carl Emil tid till att fundera inte bara över sin egen situation utan också över alla författares situation.

Många av de unga författarna var veritabla svältkonstnärer som levde på ingenting och svagt kaffe. De fick inte möjlighet att skapa dikt och prosa på det sätt de ville – många böcker blev aldrig skrivna som kunde ha blivit skrivna.

Inte minst Nils Ferlin har beskrivit detta dilemma i en välbekant dikt:

...

jag har sålt mina visor till nöjets estrader
och Gud må förlåta mig somliga rader
men jag är ganska mager om bena
tillika om armar och hals.

Carl Emil trodde nu inte på att god konst skapas genom svält, alkohol och lidande och han funderade över om man inte på något sätt kunde skaffa fram pengar åt konstnärer så de fick tid att skapa. Han såg att det bara var ett fåtal författare som fick del av statens stipendier.

En annan fråga som Carl Emil funderade över var hur man kunde sprida författarnas böcker till allmänheten. Av egen erfarenhet visste han ju hur få böcker det fanns på landsbygden och i många hem.

Så mognade hos Carl Emil Englund en idé. Om man anordnade ett lotteri, där vinsterna utgjordes av god litteratur slog man två flugor i en smäll. De pengar som kommer in delar man ut åt författarna och så delar man ut god litteratur åt vinnarna. Om folk får böcker, så läser de säkert dessa också! Boklotteriet var uppfunnet.

Han räknade, sökte upp folk, övertalade, debatterade och till slut fick han fria händer: Sätt igång!

Det blev succé från första början. Under de tio första åren delade Boklotteriet ut långt över

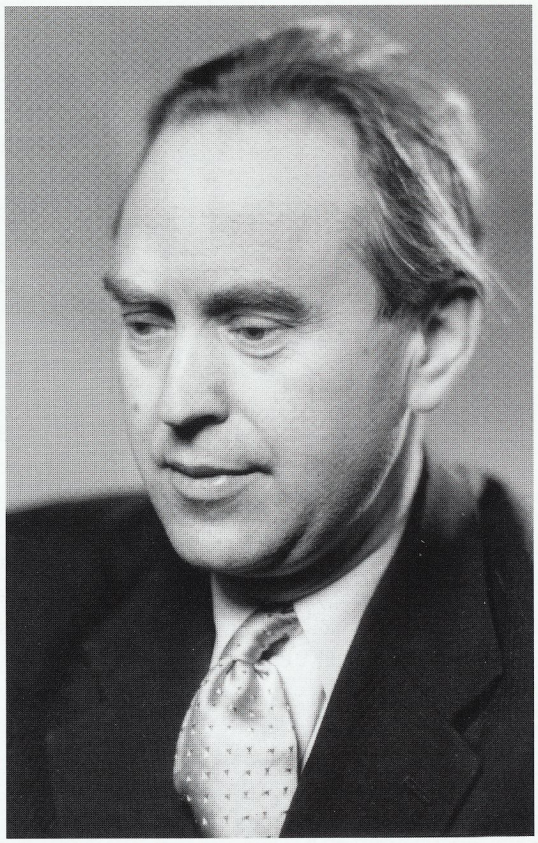

Carl Emil Englund i slutet av 1940-talet.

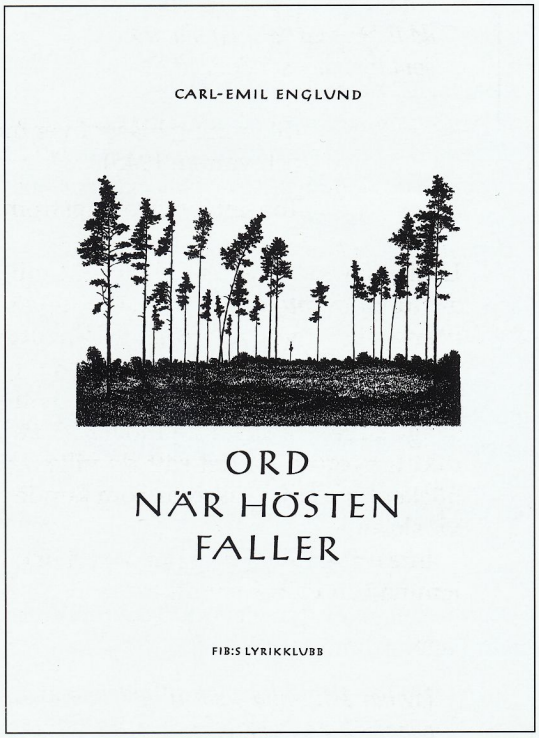

Diktsamlingen "Ord när hösten faller" utgavs av FIB:s lyrikklubb 1959.

25 miljoner kronor (i nuvarande penningvärde) i författarstipendier samtidigt som det över landet spreds nästan 3 miljoner böcker. Några tusenlappar av inkomna medel la Englund undan för att ha till hjälp åt författare i akut nöd: vräkningar, pantsatta skrivmaskiner, äktenskapliga kriser. Genom hans försorg kom också många dittills glömda författare att återupprättas: Ivar Conradson, Ode Balten etcetera.

Han delade också ut hundratusentals kronor för inköp av högklassig konst till landets olika samlingslokaler.

Englund hade vid flera tillfällen besökt Finland och gått igenom de finländska förlagens bokförråd vilket medförde att i Boklotteriets vinstlista fanns fullt av rariteter och då speciellt finländsk modernism: Södergran, Diktonius, Enckell, Parland, Björling etcetera.

Carl Emil Englund blev 1948 invald i Författarföreningens styrelse. Han fortsatte att

skriva fram till sin död. Hans böcker blev kritikerframgångar. Ofta går hans poesi i moll:

Sedan brasan brunnit slut

En slöja av vemod och sorg stryker
mot din panna
Sakta vill jag den lyfta,
förvandla den till en blommande gren,
tända en eld av närhet att varsamt varsamt
lysa in i mörkret,
blåsa moln efter moln ur dina tankar
ur dina ögon –

(Ödslighet, 1949)
Tonsatt av Björn Bang

och han undrar över vart allt är på väg

Undran utan svar

Här är vägen, här är vagnen –
vart går vägen? vart går vagnen?
Här är dagen, här är natten?
vart för dagen? vart för natten?
Ljus och mörker samma sida?
vem bär ljuset? vem bär mörkret?
frågor vimlar – såg du släden?
...
vem styr färden? såg du målet?
vart går floden? var är stranden?
ekot lyssnar, ekot svarar –
ekot svarar samma frågor
vart går vägen, vart går floden? –

(Eko av sommaren, 1955)

Carl Emil funderade verkligen över vart vägen bar. I många av sina dikter går han till storms mot vulgärmaterialism och krigsgalenskap. Under 1950-talet engagerade han sig mot att Sverige skulle skaffa egna kärnvapen och det var i hans hem, nu i Spånga, som Aktionsgruppen Mot Svensk Atombomb (AMSA) bildades. I sin diktning varnar han för användning av atom- och vätebomber.

Sävsångaren och generalen

Oroa inte gryningen,
insvept i en ljus mantel
glider den ut ur sitt läger
lutar sig fram och ser ut över bergen.
Ingen major i världen
kan huka sig mot svärdet och befalla
giv akt eller enskild ställning.

Carl Emil Englund
tecknad av EWK, 1955

Generalspersoner har ingen makt
utanför människan,
de betyder så litet i det stora sammanhanget,
ingen vettig sävsångare på denna sidan månen
lyssnar till deras tal
eller gitter leka med deras leksaker –

(Eko av sommaren, 1955)

Carl Emil Englund avled plötsligt och helt oväntat strax före julafton 1964. Vid ett styrelsemöte på Sveriges Författarförening tog han sig plötsligt åt hjärtat och bad att få vila en stund. Strax efteråt fördes han till sjukhuset där han efter några dagar avled.

(Fritt efter Harald Forss)

I Aftonbladet skrev den legendariska reportern Allan Fagerström:

> *Det händer i dag och troligtvis aldrig mer att Sveriges samtliga författare känner en djup och personlig sorg inför en kollegas frånfälle. Carl Emil Englund var nämligen alla diktares vän.*

Och i Stockholms-Tidningen skrev författaren Stig Carlson:

> *Det är en stor och smärtsam förlust att Carl Emil Englund är borta. Genom sin poetiska lågmäldhet var han ett samvete som vakade. Vetskapen känns smärtsam att ett författarskap av ovanlig konsekvens och klarsyn, mänsklig solidaritet och obrottslig hederlighet är avslutat. Den blidaste och snällaste jag känt av alla blev den oförsonligaste när det gällde att ta ställning i de fundamentala konflikterna.*

Och i tidningen VI kunde man läsa en artikel av Nils Thedin:

> *När man kom Carl Emil Englund in på livet växte han till en imponerande gestalt. Han var stor som diktare – störst var han som människa.*

Efter Englunds död omvandlades Boklotteriet till en stiftelse, Litteraturfrämjandet. I början av 1990-talet lades Litteraturfrämjandet ned och det enda som i dag lever kvar av detta är En bok för alla.

Carl Emil Englund är dessutom en av grundarna till Nils Ferlin-Sällskapet. Ett år efter det att Nils Ferlin 1961 gått bort sändes ett minnesprogram i TV där många av Ferlins vänner medverkade. Efter programmet samlades deltagarna hos Idun Lovén i hennes konstnärsateljé. Där väcktes tanken på att bilda ett Nils Ferlin-sällskap. De som åtog sig uppgiften att genomföra det praktiska arbetet var Carl Emil Englund och Ingegerd Granlund. Carl Emil skrev ett upprop till flera av Ferlins vänner och bad dessa att stöda tanken. På så sätt kontaktades bland andra Carl Albert Andersson, Folke Dahl och Josef Briné och i slutet av november 1962 var Nils Ferlin-sällskapet bildat och styrelsen konstituerade sig. Dess första ordförande var Ingegerd Granlund och i styrelsen ingick förutom Carl Emil Englund även Stig Carlson, Carl Albert Andersson, Idun Lovén, Folke Dahl och Kjell Lundgren. Medlemsavgiften bestämdes till 10 kronor.

Så låt oss minnas Carl Emil Englund för hans diktning, hans kulturgärning och för att han var med och bildade Nils Ferlin-sällskapet.

Carl Emil Englund

Bara några få gånger
mötte jag honom
och det var mycket
länge sedan.

Han stod för redbarhet
och en välsignad
inlevelseförmåga.

När det var som mörkast
för diktarsjälar
var det oftast han
som ändrade livsvillkoren
och visade på
nya möjligheter.

Hans ansikte var så
markant,
hans blygsamhet,
då det gällde honom själv,
så stor,
hans hjälpsamhet
så speciell,
att jag genast kände igen
honom,
efter nära fyrtio år,
då jag såg Tor,
pojken hans.

BRITTA WALFRIDSSON

VISA OM KVÄLLEN

(Carl Emil Englund)

Ove Engström

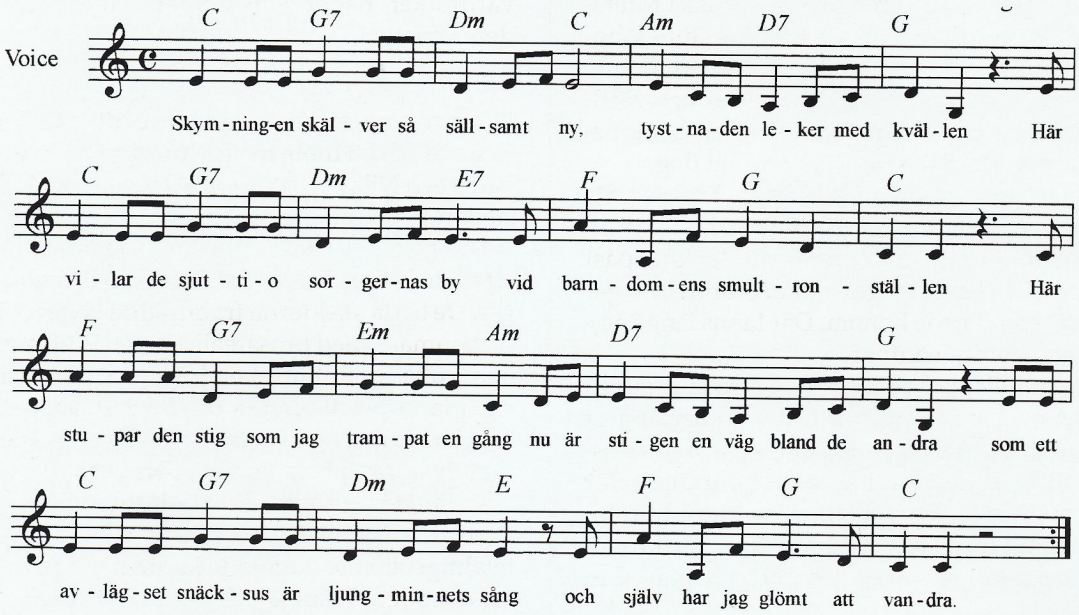

Visa om kvällen

Skymningen skälver så sällsamt ny,
tystnaden leker med kvällen.
Här vilar de sjuttio sorgernas by
vid barndomens smultronställen.

Här stupar den stig som jag trampat en gång
– nu är stigen en väg bland de andra –
som ett avlägset snäcksus är ljungminnets sång
och själv har jag glömt att vandra –

Text: Carl Emil Englund *Musik:* Ove Engström

Nils och "thet starcka öhlet"

Glimtar av diktarmöten – från poesi till skrivklåda

HARALD HULTMAN

Det är skönt för skalder att få sova, raljerar Gustaf Fröding om den törstige "Skalden Wennerbom". Nog för att värmländske Nils Ferlin satte värde på sin poetiska förelöpare – och då menar jag Fröding, inte Wennerbom – men just de orden gillade han inte att höra. I sena nätter hade vänner och värdfolk alltför ofta skämtat om skalders sömnbehov, då han själv ville göra natt till dag.

Fröding betydde mycket för Ferlin. Men när arvtagaren värjde sig mot att kopplas till Wennerboms tragikomiska figur var det knappast frasen "brännvinet ger snille, brännvinet ger tröst" som störde honom. Där fanns länge nog en gemensam nämnare.

Men Nils tycktes aldrig vilja sova. Klaratidens oskick att besegra trötthet eller ångest med droger hängde med de första åren i Roslagen. Från mitt föräldrahem i Norrtälje – där min far lagade tänder och min mor publicerade sig till husbehov – minns jag en skald som sällan sökte viloläger förrän det dagats. Om ens då. Helst skulle "solens strålar mot buteljen glittra", för att låna en sista rad av Fröding. Då kunde vännen Nils bli obekväm för värdfolket, något som tidigare omvittnats i dessa spalter.

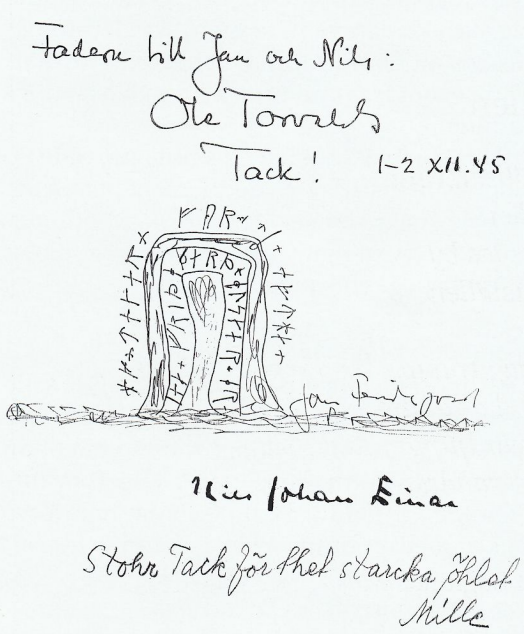

Krumelurer och signaturer i familjen Hultmans gästbok 1945 – Ole Torvalds, Jan Fridegård, Nils Ferlin och Emil Lemhagen har fört pennan.

Författarträff i Roslagen

I förra numret av Poste Restante berättade Esse Jansson om ett möte mellan poeterna Ole Torvalds och Nils Ferlin på en CD med titeln "Får jag lämna några blommor . . ."

För min del väckte det minnesbilder från ett diktarmöte i Roslagens famn strax efter kriget. De båda skalderna framträdde i Norrtälje tillsammans med prosarealisten Jan Fridegård och trubaduren Emil Lemhagen. Stråkmusik och pianospel, blommor och levande ljus gav en glansfull ram till deras uppläsning. Men tjugofyra karat behöver inte förgyllas.

– Här står jag som Martin Luther och kan ingenting . . . Eller "inte annat" som det nog felaktigt citeras, skämtade Ferlin när han äntrat estraden. Hörs jag där bak? frågade han likt Evert Taube. Och så läste han sina dikter med stillsam bravur, även om något alster fick betyget "förfärligt dåligt". Domare var han själv.

Fridegård styrde sin bygdeskröna åt det drastiska hållet och berättade om statarfolkets kluckande julglädje. Brännvinet gav inte bara skalder tröst. Finländaren Torvalds höll en stramare ton. Särskilt stark anklang väckte hans dikter från krigsåren. Mille Lemhagen – rektor vid Väddö folkhögskola – var en lättsam gävleborgare med uppsaliensisk bakgrund. Som begåvad trubadur tillhörde han Visans Vänner och hade tonsatt några Ferlindikter som han sjöng till luta och piano. Han var på flera sätt befryndad med kvällens diktare.

"Dole Doff" kallad Ole

Efteråt samlades de medverkande till vickning hos mina föräldrar. När följet kom till tandläkarvillan fick jag hälsa på aftonens litterära storheter.

Nils presenterade mig för "Forntuppen Fridegård som lämnat sin kyrkspira för att ägna sig åt hedendom". För mig var anspelningarna på hinsidesvisionerna i romanen "Torntuppen" och på Jans planerade forntidsepos inte självklara. Själv hade jag just börjat smälta Lars Hård.

Och så till Ole Torvalds.

– Det här, min unge vän, är inte vem som helst. Ljuset kommer från öster. Får jag föreställa "Herr Dole Doff"? Vännerna kallar honom Ole.

För min del var presentationen överflödig – jag hade nyss sett gästerna framträda – och för de andra föga intressant. En yngre tonåring är med ålderns rätt ett oskrivet blad. Med en uppmaning att snygga till mitt rum på andra våningen och själv ta gästrummet på vinden (dit trappan nog kunde bli i brantaste laget) försvann jag snart ur handlingen.

Följande bataljmålning bygger på partsutsagor och vittnesbörd lika flytande till form som innehåll. Skriftliga lämningar talar desto tydligare språk. Kåserande tillåter jag mig här att skifta fritt mellan förnamn och efternamn. Vad mig anbelangar dröjde det annars några år till ett otvunget duande.

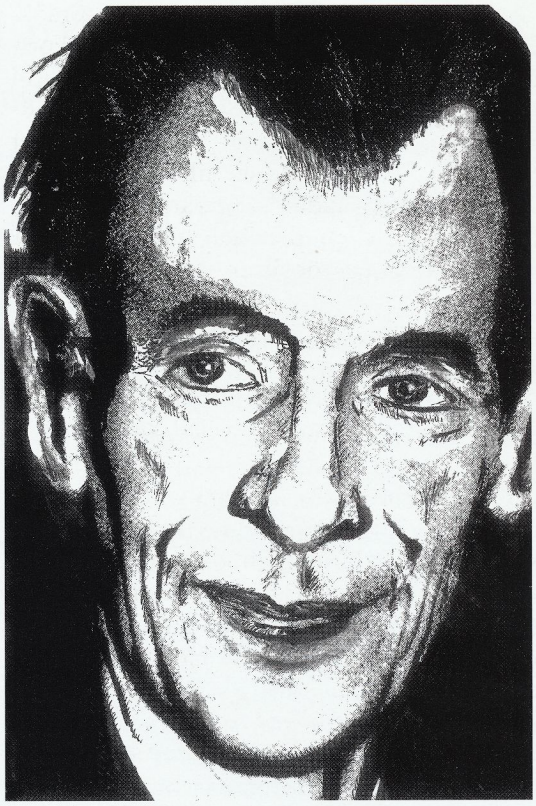

Nils Ferlin tecknad av Harald Hultman tidigt på 1950-talet.

Angenäm styrka och smak

Att vickningen skulle sköljas ner med en eller annan snaps behöver knappast sägas. Ingen i sällskapet spottade väl i glaset. Men ölet höll inte önskad halt. Norrtäljepilsnern läskade med humleton och lätt beska men hade sin svaghet i styrkan – i sin brist på styrka och livande verkan. Alkoholhalten stannade enligt lag och förordning runt tre procent. Starköl var på recept.

För Nils var pilsner frukostdricka.

– Näst små brännvinsglas är blaskig bira det djävligaste jag vet, travesterade han ett känt biskopsord. Det gjorde han ofta.

Men Nils visste ju vägen till angenäm styrka och smak. Om varannan sup fick göra pilsnern sällskap i ölglaset uppstod en sällskapsdryck med helt annan potential. I allt muntrare stämning fortsatte gasken medan timmarna gick.

Under natten skulle gästboken berikas med övliga signaturer, än så länge under ordnade former. "Stohr Tack för thet starcka öhlet" ristade Lemhagen inspirerad av Fridegårds runslingor. Fram mot morgonkvisten gjorde sig skrivklådan påmind igen. Skalderna enades om att förära värdfolket några av de dikthäften som legat till grund för kvällens uppläsning.

Nils som väl kroknat en smula prövade en skämtsam distans i sin dedikation till min far. Det blev några för skalden typiska vändningar – och strykningar – på snirkelprosa som så ofta när pegasens vingar inte bar.

Titelbladet lågornas rov

Det stod inte länge på förrän Nils ändå ville testa skaldeådran. Utfallet blev varken rim eller reson. Ansatsen gjordes inte i något av hans egna dikthäften, utan i Ole Torvalds "Ointagligt land". Tydligen ville han förse boken med en drapa av egen hand.

Hans namn är Ole Torvalds
Fast nunan är en snorvalps
och versen ofta motvalls - - -
så är han ingen gaphals - - -

Ungefär så började Ferlins poetiska försök. Bara de första raderna är säkerställda. Fortsättningen får nog betecknas som omstridd i varje mening. Nu var inte bara Ferlins omdöme på upphällningen utan också tålamodet hos unge Torvalds. Ole slet till sig boken, rev ur sidan och kastade det hopknycklade titelbladet i brasan medan han gav utlopp för oväntade känslor för sin annars så uppskattade förebild.

Rabaldret följdes av ruelse. Nils som blev lite förlägen och senare beklagade sin klåfingrighet – "man sprider inte dynga på andras tegar" – föredrog att lämna sällskapet.

Ännu en riven dedikation

Ole Torvalds sökte fortsatt vederkvickelse tillsammans med Jan och Mille. Snart gjorde han ett försök att skriva av sig i ett annat dikthäfte han haft med sig. Det blev en självrannsakande bekännelse i volymen "Hemligt medansvar".

Spriten blir mej min dödande sot.
För detta faktum finns ingen bot.
När jag har slocknat, ur mej vrid
allt vad jag druckit i all min tid.

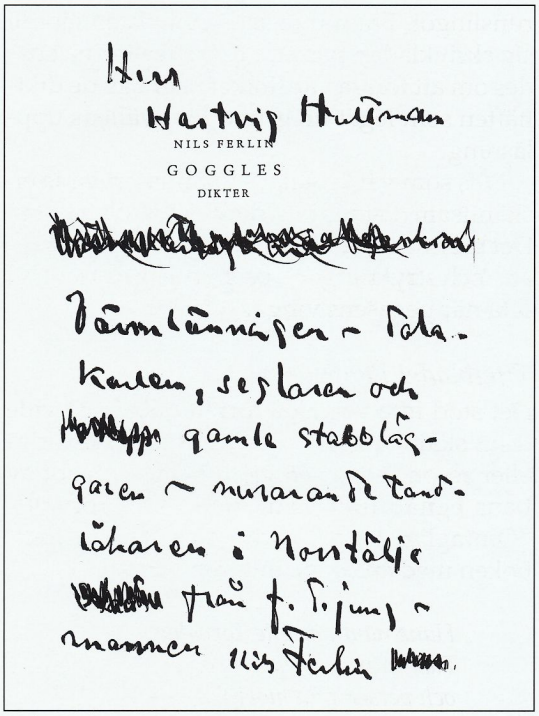
Hr
Hartvig Hultman
NILS FERLIN
GOGGLES
DIKTER

Dödsänglarna – Sala-
kanen, seglaren och
gamle stabslägg-
aren – nuvarande tand-
läkaren i Nordtälje
från f. Sjöing –
mannen Nils Ferlin

Dedikation till Hartvig Hultman med skämtsam distans.

När han misslyckats med att omvandla sin blottläggande bikt till en dedikation rev han helt sonika bort nederdelen av sin tillägnan som nu alltså består av en halv sida.

Hur länge Torvalds och Lemhagen blev kvar i huset låter jag vara osagt. Stora tankar förtränger begrepp som tid och rum. Djupet nådde oanade höjder, skojade Ole senare och tänkte väl på Jan.

När jag i ottan sökte mig till bottenvåningen mötte jag en exalterad Fridegård som vältaligt utvecklade sina efter-döden-teorier medan han med milt våld förpassades in i familjen Hultmans bil för avfärd till första morgontåget hem mot Vallentuna. Risken att han annars till fots skulle möta kyrkfolket på väg till adventsmässa ville ingen ta.

Inte precis ett vattenglas

Så ändade nattens drama – eller snarare fars – som förutom krumelurerna i gästboken resulterade i en hel och en till hälften bevarad dedikation. Plus en kremerad.

– Den borde jag ha sparat och ramat in, sa Ole Torvalds när vi femton år senare träffades i Åbo. Han var då chefredaktör för Åbo Underrättelser och själv hade jag sen några år

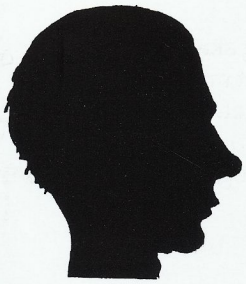

Jag vet inte vad . . .

Det är som jag skulle ha glömt någonting
någonting men jag vet inte vad – ?
Och jag vandrar så underligt tveksamt kring
genom vårgrönt och fallande blad . . .

Det är som jag skulle ha drömt någonting,
någonting som är mera än jag –
Men jag vet inte alls och vad talar väl för
att jag kommer ihåg det en dag?

Vinjett: Harald Hultman.

Ur "En döddansares visor"

samma befattning i Norrtälje. När en ny svensk-finsk båtförbindelse 1960 öppnades mellan våra hemstäder fick jag flera tillfällen att återknyta bekantskapen och i min tur bli föremål för samnordisk gästfrihet.

– Nog minns jag natten i Norrtälje, log skalden och kollegan. Men inte var väl bråket med Ferlin så farligt. Vi låtsades aldrig om det. Jo, Nils nämnde det skämtsamt som en storm i ett vattenglas. Personligen skulle jag nog ha valt något annat glas som liknelse.

Hågkomster utan förklaring

Jan Fridegård kom jag att möta flera gånger i Norrtälje och Uppsala, dit författaren flyttat. Jag var på 1960-talet ordförande i Roslagens konstnärsgille som bildats 1955 med Evert Taube, Nils Ferlin och Einar Malm bland medlemmarna och med Vilhelm Moberg som vice ordförande. Annars var bildkonstnärerna i flertal. Gillet kunde alltid lita på Fridegård som en lojal och ödmjuk ledamot.

Visst hade Jan hågkomster från den utdragna sittningen i Roslagens huvudstad 1945 men ingen annan förklaring till sin pratsamhet än att han fått något fanstyg av sin värmländske diktarbroder. Den tid då denne gick under benämningen "Nils Fenidrin" var inte avlägsen. Fenidrin var uppåttjacket för dagen. Eller för natten, ofta nog.

Jag nämnde senare för Jan att Ole Torvalds vid mitt första besök i Åbo spontant framsagt en tidig, ofta förbisedd dikt av Nils Ferlin. Det var "Jag vet inte vad . . ." som återges här intill. Verserna får en särskild resonans när de reciteras, menade finländaren.

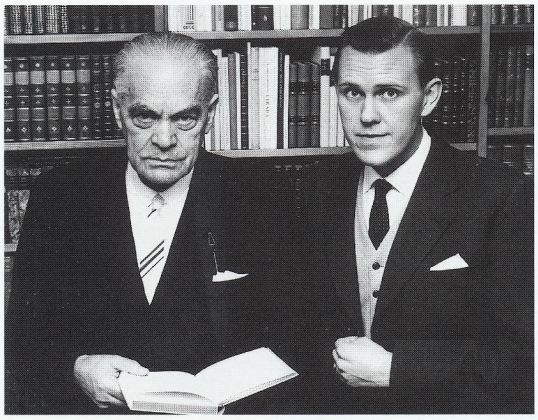

Jan Fridegård och Harald Hultman i Norrtälje – tjugo år efter palavern 1945. Foto: ESSE JANSSON

Bruno Kreisky karikerad av Harald Hultman i Wien.

Jo, det höll Jan med om. Formen är så konstlös och tonen så personlig. Den får verkligen fram hur vilsna och sökande vi är i jordelivet.

Dikten levde upp i Wien

Som slutvinjett skulle jag vilja berätta om hur just det lilla skaldestycket flöt upp till nytt liv vid Donau mer än fyrti år efter tillkomsten. Under 1970-talet arbetade jag som journalist och författare i Wien. Då kom jag i nära kontakt med Österrikes förbundskansler Bruno Kreisky som ju tillbringat kriget som flykting i Sverige. "Hjärnkanslern" hade lärt känna Nils Ferlin både som vän och som en gudabenådad diktare.

Själv talade doktor Kreisky vårt språk flytande och kunde utan manus hålla svenska föredrag lika väl artikulerade som på tyska. Ibland citerade han lyrik ur minnet. När jag bad honom lyfta fram någon strof av Ferlin valde han först "Du har tappat ditt ord och din papperslapp, du barfotabarn i livet". Han stakade sig på någon rad.

Då gick han över till en annan dikt med lika trevande anslag, just den som Ole Torvalds dröjt vid. "Det är som jag skulle ha drömt någonting" lät nästan overkligt i en så målmedveten politikers mun. Men han läste den eftersinnande med samma pregnans som en gång Torvalds. Deras gränsöverskridande idiom framhävde versens vaga vilsenhet.

Och Nils var med oss än en gång – levande som alltid i sin poesi.

TRE DIKTER

av Ole Torvalds

Ointagligt land

De gränser som våldet linjerar
kommer oss knappast vid.
Väl skilja de mänska från mänska.
Men bara för en tid.

Trots taggtråd och bajonetter
är de barnlekslinjer i sand.
Men själen står vakt i ett evigt
och ointagligt land.

(1942)

Jordisk ömhet

Själ är ofta frusen,
är kal och tom,
men brister under ömhet i blom.
Jordisk ömhet.
Stora och enkla ord.
Människans väsen
är värme och jord.

(Tonsatt av Paul Jansson)

Vågsvall

Knoppning, lövfall, åter knoppning –
bilden av vårt släktes liv.
Vemod, trots och ny förhoppning
är vårt ödes ledmotiv.
Växling, som beständigt strömmar,
vågsvall genom tid och blod,
ge oss nya djärva drömmar,
ge oss härdat framtidsmod!

(Ur sångsvit 1991, tonsatt av Sigurd Snåre)

Dikterna är liksom Björn Landströms porträtt återgivna efter texthäftet till CD-n "Får jag lämna några blommor . . ."

Ole Torvalds – diktare med profil

HARALD HULTMAN

Lite förmätet känns det väl att teckna ett så skissartat porträtt av skalden och publicisten Ole Torvalds från vårt östra broderland. Men varför inte försöka? I Sverige har hans namn inte stor aktualitet. Men vid tiden för 1945 års strandhugg med uppläsningar här sågs den unge finländaren runt om i Norden som en lovande poet och stridbar penna.

Hans yttre vittnade om tidig mognad och liknade alls ingen "snorvalps", som i Nils Ferlins nödrim. Den skarpa profilen mildrades – som hos hans skaldebroder – av goda, lite sorgsna ögon och ett försiktigt leende. Hans röst nådde alla.

I en kort biografi som den här känns sakprosa på sin plats. Trots att Ole Torvalds (1916-1995) föddes i det pastorala Ekenäs blev hans uppväxt ingen familjeidyll. Det var mormor som stod för tryggheten. Efter några inte så lite bohemiska studentår i Helsingfors debuterade han 1939 med diktsamlingen "Vi sjunger inte för dem", kanske påverkad av Jarl Hemmer och Pär Lagerkvist men framför allt av Nils Ferlin. Han knöts snart till redaktionen för Västra Nyland men gjorde avbrott för högskolestudier i Göteborg.

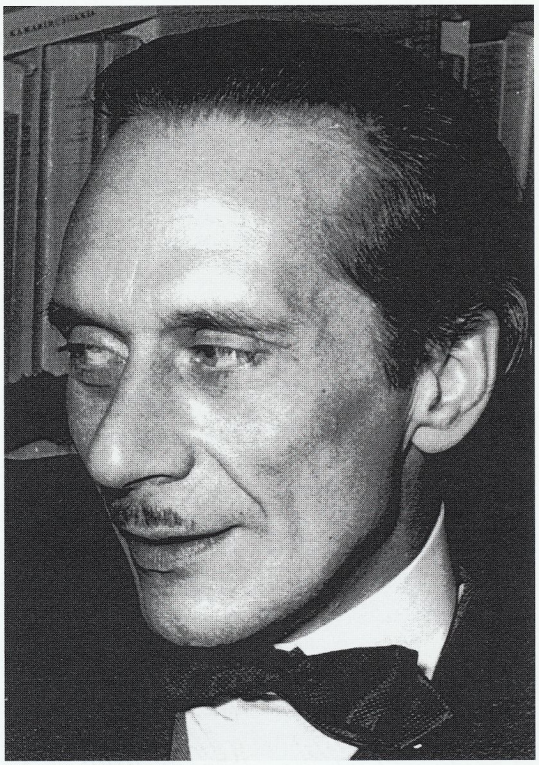

Ole Torvalds – stridbar poet och publicist – i Åbo.
Foto: MARGARETA NORRMÉN

Pennan hans enda vapen

Där tog han starka intryck av Torgny Segerstedts och studentopinionens antinazistiska linje. Bara några veckor efter hans hemkomst ställde sig Finland på Tysklands sida i kampen mot Sovjetunionen.

Som chefredaktör för Västra Nyland 1941-45 kom han att utkämpa ett tvåfrontskrig med pennan som vapen, inte utan problem med en tyskvänlig censur och en kluven hemmafront. Han avskydde Hitlers terrorvälde lika starkt som Stalins och upplevde kriget som ett moraliskt skruvstäd.

Frustrationen präglade också hans diktsamlingar "Ointagligt land" 1942 och "Hemligt medansvar" 1944. Även här ville censuren sätta stopp. Kärlekslyrik och skärgårdsdikt ställdes i skuggan av krigets verklighet. Ändå sökte han en egen frasfri ton i katastrofmullret, innerlig och lågmäld.

Krigsåren slet honom hårt. Alkoholen blev många finländares medel mot oro och ångest. Att Ole Torvalds också föll för frestelsen verifierade – och versifierade – han med svart humor i Norrtälje 1945.

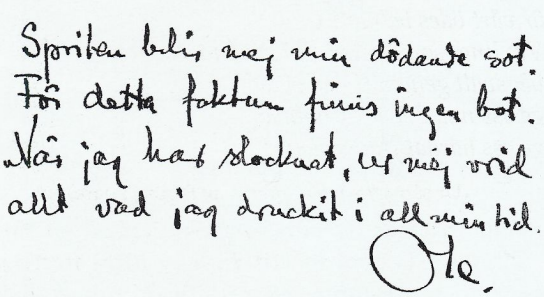
Spriten blir mej min dödande sot.
För detta faktum finns ingen bot.
När jag har slocknat, ur mej vrid
allt vad jag druckit i all min tid.
Ole.

Med besk humor inledde den 29-årige Ole Torvalds en blottläggande bikt i Norrtälje strax efter kriget.

Debatt, prosa och essäer

Efter kriget fick han nya uppgifter som chefredaktör i hemlandet – dels för Österbottningen, dels för en kvartalstidskrift som Schildts förlag gav ut under namnen 1945, 1946, 1947 och 1948. Trots utlovad uppkäftighet blev tidskriften en viktig mötesplats för den unga lyriken snarare än ett omtumlande debattforum.

I sina diktsamlingar "Strängar av aska" 1954 och "Mellan is och eld" 1956 hade han frigjort sig från det rimsmide som i ungdomsversen kunde spela honom metriska spratt. Nu rörde han sig med större frihet i motivval och stil. Hans sista diktböcker blev "Livstecken" 1986 och "Vågmärken" 1988 – den senare ett urval av hans skärgårdslyrik där naturen andas på liv och död. I bokform hade han tidigare gett ut noveller och essäer. Som översättare blev han legendarisk.

Mångsidig kulturgärning

Ole Torvalds kom 1948 till Åbo Underrättelser – Finlands äldsta avisa och svensk sjudagarstidning i en stad med tvåspråkiga traditioner. Han var chefredaktör från 1958 till 1967 och blev kvar som kulturredaktör till 1981.

Chefsjobbet var ingen sinekur. Opinionsbildning, litteraturkritik, teaterrecensioner och redaktionellt ansvar ställde i grunden

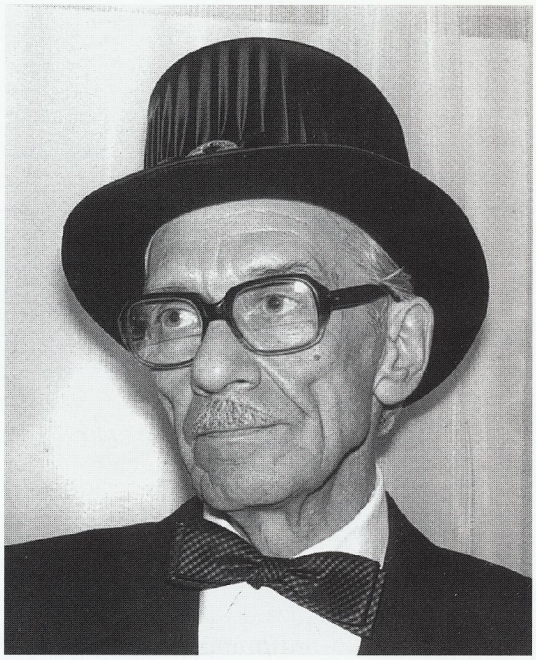

Ole Torvalds belönad med doktorshatt i Åbo 1978.
Foto: META TORVALDS

oförenliga krav. Knappa resurser, sena kvällar och en tung arbetsbörda krävde sin tribut. I vår tid skulle diagnosen lyda utbrändhet, påpekar hustrun och kollegan Meta Torvalds i CD-häftet.

Men väven rymde också ljusa inslag. Han fick tidigt en rad kulturpris och utmärkelser, hos oss till exempel Samfundet De Nios pris och Svenska Dagbladets litteraturpris. Som "versreparatör" – hans egen benämning – tillhörde han den finlandssvenska psalmbokskommittén. När han 1978 blev filosofie hedersdoktor vid Åbo akademi var det en mångsidig, djupt lodande kulturgärning som belönades.

Vänskapen bestod provet

Med åren hade Ole Torvalds fått en vekare, mindre trotsig livssyn som gav återklang i en sparsmakad lyrik fri från de tidigaste dikternas band till Nils Ferlin. En inträngande poet stampar inte på samma fläck.

Men kamratbanden mellan Nils och Ole höll. Nu har de alltså mötts igen på en finländsk CD som recenserades i förra numret av Poste Restante. Den utgör en musikalisk hyllning till två skalder som gick skilda vägar men höll vänskapen och frändskapen högt.

Lördagen den 10 augusti 1996 DEBATT KULTUR

Minnesutställning över Ole Torvalds

Han byggde sig ett namn

Von minnen av Ole Torvalds överraskte Wolkerit Strandn? Han o. ...centre octo... dra kärnstiker, blond annat Poesi ...campfil.

Vem är denamata Mika Waltaria Strandn till svensk? Vem skrev redaga av sina tidiga dikter på tapp-papper på Svensk Ungdoma redaktion? Vem var chefredaktör för nio utgåvor av tre finlandssvenska dagtidningar?

Tidningarna är Vänsta Nyländ, Österbottningen och Åbo Underrättelser, namnen är Ole Torvalds. Den dagligen sysslaga gårningen var tillängnamnen och kritikera, men hela allt lyckades han det litterära pressgeklimet som aktiv förfarare och överuktare.

Tillägge pressgeklimet är nävnvärande i minnesutställningen om Ole Torvalds, som på torsdagen öppnades i Åbo Akademis bibliotek. I ljs minnar namnen böcker, klipp och bilder från ett rikt och skogi, ibland dramatiskt liv livsgestalten skaffde namnen vecka Ole Torvalds skulle ha fyllt årets. Hans arvfort i februari i fjol.

– Ole Torvalds gjäte hade kunske klassisk evanamnagen som "uppgrävning". Han var inte nyckfast för avrenomer i efterskott, sade Swedbiblioteksarie Silv Storö i öppningstalet.

Hon vill sen initiativtagare till utställningen, vars utrensse bestäf av material från det torvaldska familjarkiv. Meta Torvalds, Ole Torvalds maka och arbetskamrat, har sällt för sayadn.

Utgångspunkten är biografisk, med bröjan hos kattrot Ole Sundberg, född 1916 i Ekenäs. Han flyttes utom skärmskapet och det oscillerde bl.a. en del manuspublicerar manuscrin hana mor arsmer gälbe ag med vilke inen att han skulle hobeldälta sitt ursprungliga efternamn, eftersom det tillägga de familjen ett vissat socialt slägtnna.

Sen nätverdang hytta dävanande Ole Kanarko namn till Torvalds, ett efternamn skapad av hans andra dogmaen, det blosero Ärdeko ur hosen gjälte Den pretten Förelätet utställningsbeskrifta.

Mormor, antiken och Svenska Ungdomen

– Ibland dena rum tidigt betydde ma Sundberg, den viktigaste. Hon fostrade honom, säger Meta Torvalds.

Men hon kom också i kontakt med Emman Ivonn Antelin, berkam som ämdene finnia kvistfiga magister, på dåter det litteraten i Helsinki. Hon väcktte ett intresse för antiken som han bibehöll livet ut.

Familjen bodde en tid granne med Helene Schjerfbeck,som omålade av gudinn Ole. Fantasten finns i pärnt läge i Sverige; avkomgadamal fägger det anträll i Åsatta museum.

Tiden som ung man i Helsingfors präglades av tidningen Svensk Ungdom, diktarcirkeln och betydelsefulla vänskapsförhållanden.

Bl.a. Thorsten Wuthurien och Ole Sundbe tillsammans på studiebänken, säger Marita Lindquist, som var en till Åbo för utställningen.

– Ole förstejsäja sig tidvis som bredde han positivitet tagat på redaktionen, säv över på vår garanta eltra nulla. Finns av hans tidiga publicerarden färst i SU. Vi berättrde dem mycket, säger Marita Lindquist, som tidsnagit till utställningen med ett engelsk manuskript – mellerkant på SUredaktionens kodrigtypypt.

Västra Nylands unga chefredaktör

Pem färe andra vitlibläigets utbrett debutarnäte Torvalds som diktare och under krigsåren kom till utnämgnar till gnägnde av Ilmonid ellgänn och djupt tolsnäv Svensk Ungdom, diktarcirkeln och betydelsefulla vänskapsförhållanden.

Bl.a. Thorsten Wuthurien och Ole Sundbe tillsammans på studiebänken, säger Marita Lindquist, som var en till Åbo för utställningen.

– Ole förstejsäja sig tidvis som bredde han positivitet tagat på redaktionen, säv över på vår garanta eltra nulla. Finns av hans tidiga publicerarden färst i SU. Vi berättrde dem mycket, säger Marita Lindquist, som tidsnagit till utställningen med ett engelsk manuskript – mellerkant på SU-redaktionens kodrigtypypt.

Västra Nylands unga chefredaktör

Pem färe andra vitlibläigets utbrett debutarnäte Torvalds som diktare och under krigsåren kom till utnämgnar till gnägnde av Ilmonid ellgänn och djupt tolsnäv Svensk Ungdom, diktarcirkeln och betydelsefulla vänskapsförhållanden.

Bl.a. Thorsten Wuthurien och Ole Sundbe tillsammans på studiebänken, säger Marita Lindquist, som var en till Åbo för utställningen.

– Ole förstejsäja sig tidvis som bredde han positivitet tagat på redaktionen, säv över på vår garanta eltra nulla. Finns av hans tidiga publicerarden färst i SU. Vi berättrde dem mycket, säger Marita Lindquist, som tidsnagit till utställningen med ett engelsk manuskript – mellerkant på SU-redaktionens kodrigtypypt.

Västra Nylands unga chefredaktör

Pem färe andra vitlibläigets utbrett debutarnäte Torvalds som diktare och under krigsåren kom till utnämgnar till gnägnde av Ilmonid ellgänn och djupt tolsnäv Svensk Ungdom, diktarcirkeln och betydelsefulla vänskapsförhållanden.

Bl.a. Thorsten Wuthurien och Ole Sundbe tillsammans på studiebänken, säger Marita Lindquist, som var en till Åbo för utställningen.

– Ole förstejsäja sig tidvis som bredde han positivitet tagat på redaktionen, säv över på vår garanta eltra nulla. Finns av hans tidiga publicerarden färst i SU. Vi berättrde dem mycket, säger Marita Lindquist, som tidsnagit till utställningen med ett engelsk manuskript – mellerkant på SU-redaktionens kodrigtypypt.

Två avskedsbrev

Här finns ett utsnt rubriklägg från Vänsta Nyländ 8.5 1945: "Nästyrelsenä ger upp".

– Den rubriken, ha Ole berättat, är den han satt med skisar vädbrelag, säger Meta Torvalds.

Men vid krigsslutet var Torvalds 22 gå YH också till Ärdeko. Pär utställningsbeskrifnen är det inte svårt att tänamtlia hur de hakkäka dem färdr sin mun sakt in i en personlig kris. En del forhenta sämmetrna med tiftiarkarbetäigen fäle Helsingfors utsch cykäl ekenäbbnen i ögonen. Ut krigsprotesten slippen Mer den personliga protesten efter – avskedsbrevet är dateerat en dag efter.

Följande station blev Österbottningen. Upprättkäl ähr blev kort och inte mer dramatisk. Efter gamska kädäfäs politisk debattanäde i spalterna, och mojnarnas argument och man gick ih chefredaktörens personliga fär, utskäll det gode tjga han fäs till journalistäen på sistnen redaktion, Margareta Gyllenberg.

– Då hoppade vi i cykl ut i det blå, berättar Meta Torvalds, f. Gyllenberg, som då nade opp sig tillsammans med sin tilvande man.

Åtö, skärgårdslifet, och kritik.

Det blå blev Åbo Under rättelser, och engagemanget blev lägvarigt. Där befann Ole Torvalds sitt namn som litterarne och teaterkritiker. Han svet kvitt gens tidningens kulturredaktör finds ta på 80-talet. Chefredaktör var han 1958-67

Samtidigt fortfar hna med sitt författaraskap, precis som hänna tittnade han sin andra notrikrets i skärgården. Hna var en flitig ö-naturnn, kan detro Åbo Underrättelsens historia, var medlem i pressbeskickanmitten och författade ett antal frustäner och kantater. En rutten sexo sockstar Åsdö:s utställning är sejnäsäkrnn till Floraäkrnn fyrtiningsslag, en omgrävhälva pagprrslagg nam blivit underlag till ett slokad vinn.

Det mantiga med Torvalds tyrks inte hna vara hans skriverodogenskapet och produktivitet men också förmägan att kvinnorelligt tolsbälfäs bilde förmagnanmnnd journalistiska perspektiv och diktarens omsidigt kaw på tolsbälfäs.

– Jag kan inte kunnna gå någon annan hna ann i Svensk Ungdom som på samma sätt utsäfte ha hälfäs fara vid bäde, säger svarbäfärkäsäte Fär Ramberg.

Det är möjligt att hna, på det sätet hna en mycket stryk.

Ett av de sista stora utställningar, där en gjäfrotografisk dokumentäring som kom ätan efter kriget. Utställningen kan nu i Åbo till sikäse av sagnanäter.

Aun-Christine Bäckman

Närt Åbo akademi hyllade Ole Torvalds med en minnesutställning 1996 lyftes också hans mästerliga översättningar fram.

Hyllning till Ferlin på Nybrokajen 11

"Oss döddansare emellan – en hyllning till Nils Ferlin".

Det är titeln på ett program som ges söndagen den 28 september 2003, kl 15.00, på Nybrokajen 11 i Stockholm.

Medverkande är Herr T och hans Spelmän – Torgny Björk, Alm Nils Ersson. Ole Hjorth, Jerker Hallden och Christer Karlberg. Recitation av Rikard Richardson.

Entréavgiften är 150 kronor och arrangörer är medverkande artister och musiker. Biljetter kan beställas på tel 08-407 17 00.

Kassan öppen vardagar 12-17, samt 2 timmar före konsert.

Nils Ferlin på nätet!

Nils Ferlin-sällskapet har en hemsida som sköts av Gunnar Warren. Där finns en lista på alla pristagare och trubadurpristagare, en kort sammanställning om innehållet i senaste numret av Poste Restante, uppgifter om ordförande, skattmästare, sekreterare med flera och andra aktuella informationer.

Det finns även en länk till min e-postadress, där Ni kan göra adressändringar eller komma med frågor om Nils Ferlin-Sällskapet.

Adressen är http://go.to/ferlin alternativt http://user.tninet.se~jll006w/nfindex.htm

Vill Ni skicka e-post direkt till mig är min e-mail: annikaluttropp@hotmail.com

Gunnars e-post är: jll006w@tninet.se

Vill Ni skriva till Gunnar Warren är hans adress: Vasagatan 9 B, 216 11 Limhamn.

Sänd gärna information om aktuella Ferlin-föreställningar, konserter eller andra Ferlin-program för publicering på hemsidan.

Väl mött på nätet önskar
Annika Luttropp *(sekreterare)*

Nya medlemmar

Gunilla Andersson, Kastvägen 6, 784 54 BORLÄNGE
Kaj Runar Blomqvist, Johannesbergsvägen 6 Bost 1, FIN-00250 HELSINGFORS, FINLAND
Bo Bodén, PL 5 Långsjövägen, 130 40 DJURHAMN
Gunnel Eklund, Bengt Färjares väg 11, 182 77 STOCKSUND
Rolf Gunnarsson, Svärdsjögatan 11 A, 791 31 FALUN
Jan Gustafsson,Ytterbyvägen 29, 183 30 TÄBY
Sören Johansson, Linnégatan 11 A, 582 25 LINKÖPING
Evan Karlsson, Brännbergsvägen 16 B, 921 36 LYCKSELE
C.G. Kinell, Grenadjärvägen 14 D, 691 53 KARLSKOGA
Kerstin Larsson, S:t Eriksgatan 59, 4 trp, 112 34 STOCKHOLM
Gunnar Limdal, Södra Klaragatan 8, 653 40 KARLSTAD
Åke Lindberg, Lindevägen 50, 4 trp, 120 48 ENSKEDE GÅRD
Ulla Lindgren, Källvägen 15, 181 57 LIDINGÖ
Anna Ling, Östra Storgatan 86, 1 trp. 553 21 JÖNKÖPING
Ann Linge, Rörstrandsgatan 33, 113 40 STOCKHOLM
Lennart Lundquist, Maria Prästgårdsgata 12, 118 52 STOCKHOLM
Ingvar Malm, Klotvägen 12, 151 59 SÖDERTÄLJE
Dagmar Nordmark, Trädgårdsgatan 2 A, 784 34 BORLÄNGE
Britta Nyström, Vänskapen 3 D, 443 34 LERUM
Bo Petersson, Mårtsbo 3018/Tärnsjövägen 31, 740 46 ÖSTERVÅLA
Sven-Eric Roos, Sjöbrisvägen 19, 784 37 BORLÄNGE
Inga Lis Wåhlgren, Hasselvägen 43, 360 70 ÅSEDA
Marian Väpnargård, Kungsgatan 1, 682 30 FILIPSTAD
Brita Åkerlund-Ohlsson, Kungsgatan 32, 711 30 LINDESBERG

Nya ständiga medlemmar

Margareta Ahlberg, Gyllenstiernsgatan 18, 6 trp. 115 26 STOCKHOLM
Lennart Dahlstedt, Västra raden 24, 652 27 KARLSTAD

Nils Ferlin-sällskapets årsmöte

på Hotel Continental onsdagen den 21 maj 2003

§ 1. *Mötets öppnande.*
Sällskapets ordförande, Jan Mårtenson, hälsade de närvarande välkomna och förklarade årsmötet öppnat.

§ 2. *Godkännande av dagordningen.*
Dagordningen godkändes.

§ 3. *Val av ordförande och sekreterare vid årsmötet.*
Till ordförande valdes Jan Mårtenson och till sekreterare Annika Luttropp.

§ 4. *Val av två protokolljusterare.*
Ulla Värmnäs och Stefan Ström utsågs till protokolljusterare.

§ 5. *Fråga om mötet behörigen utlysts.*
Fastställdes att mötet behörigen utlysts.

§ 6. *Verksamhets- och revisionsberättelse för år 2002.*
Verksamhetsberättelsen fanns återgiven i Poste Restante. Godkändes av årsmötet. Revisionsberättelsen fanns även återgiven i Poste Restante. Lästes upp av revisorn Christer Knutson. Godkändes av årsmötet.

§ 7. *Balans- och resultaträkningen*
för år 2002 fanns också återgiven i Poste Restante men stämde ej helt enligt Olof Ågren. Beslutades att revisorn Christer Knutsson ska kolla den igen och återkomma till styrelsen. Balans- och resultaträkningen godkändes av årsmötet.

§ 8. *Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen för det gångna året.*
Styrelsen beviljades enhälligt ansvarsfrihet för det gångna året.

§ 9. *Val av ordförande och de styrelseledamöter som står i tur att väljas i år.*
Till ordförande omvaldes Jan Mårtenson, 1 år. Till ordinarie ledamöter skedde likaledes omval av Jenny Westerström, 1 år, Tor Englund, 1 år, Esse Jansson, 2 år, Ove Engström, 1 år, Annika Luttropp, 2 år, Karl Rikard Richardson, 1 år, samt nyval av Monica Lilja, 2 år. Till suppleanter omvaldes Olof Ågren, 1 år, Rolf Mårth, 1 år, samt nyval av Jarl Magnusson, 1 år.

§ 10. *Val av revisorer.*
Christer Knutsson omvaldes till ordinarie revisor, 1 år, och May Midfalk till revisorsuppleant, 1 år.

§ 11. *Val av ledamöter till valnämnden.*
Till valnämnd omvaldes Eric Midfalk (sammankallande), Maj-Brit Carlsson och Elisabeth Jönsson.

§ 12. *Fastställande av medlemsavgift för ständigt medlemskap.*
Beslutades att medlemsavgiften ska förbli oförändrad 150 kronor, respektive 100 kronor för pensionär studerande, medan avgiften för ständigt medlemskap höjdes till 2 000 kronor.
Annika Luttropp påpekade att Nils Ferlin-sällskapet tyvärr ej har resurser att betala trubadurer och gästföreläsare gager när de uppträder för Nils Ferlin-sällskapets räkning. I år har Nils Ferlin-sällskapet fått sponsorpengar, 8 000 kronor, av Anders Löfberg (Löfbergs Lila) för att Ove Engström ska kunna delta i arrangemanget på Alsters Herrgård och på Saxå Herrgård. Olof Ågren har ordnat med detta. Olof Ågren efterlyste förslag på fler lämpliga sponsorer. Tor Englund underströk att de minskande ränteintäkterna också är ett problem. Annonssidor i Poste Restante är ett sätt att få in pengar. Jan Mårtenson lovade att försöka få ett bokförlag att sätta in en annons.
Ove Engström och Esse Jansson berättade om att Albert Engström-sällskapet skickat ut inbetalningskort till sina medlemmar om Kulturstöd när ekonomin var skral och fick in en massa pengar. Kanske ett tips för framtiden.

§ 13. *Information om Nils Ferlin-sällskapets hemsida.*
Annika Luttropp berättade att det kommer in många frågor om och kring Nils Ferlin till hemsidan, Hon uppmanade också alla medlemmar att skicka in bidrag till hemsidan, då det är viktigt att en hemsida hålls levande och får nytt material hela tiden. Adressen till hemsidan står i Poste Restante.

§ 14. *Information om kommande aktiviteter där Nils Ferlin-sällskapet deltar.*
Jan Mårtenson berättade om att det söndagen den 22 juni kl 14.00 blir ett program, "En gycklares vandring", med Ove Engström i parken vid Alsters Herrgård. Detta program inleder en programserie som håller på hela juni-juli och avslutas 3 augusti. Hela programmet kommer att läggas ut på hemsidan. Söndagen den 3 augusti kl 14.00 är det Ferlindagen på kyrkvallen i Länna. Årets gästtalare är Jan Mårtenson och årets gästtrubadur Stefan Demert, som fick Trubadurpriset år 2000. Vidare är det en litterär soaré på Saxå Herrgård torsdagen den 21 augusti kl 19.00 med underhållning av Ove Engström med fru Ulla Roxby och gästtalare Jan Mårtenson. Söndagen den 28 september kl 15.00 är det ett program, "Oss döddansare emellan", med Herr T (Torgny Björk) och hans spelmän på Nybrokajen 11. Entré 150 kronor. Årets prisutdelningsmöte äger rum den 15 oktober kl 19.00 på Hotel Continental på Vasagatan i Stockholm. Även dessa aktiviteter kommer att finnas att läsa om på hemsidan.

§ 15. *Förslag till Ferlinpristagare 2003.*

a) Lyrikpris: Till 2003 års Ferlin-pris (30 000 kronor) nominerades Lars Berghagen, Bengt Berg, Göran Palm, Katarina Frostenson, Jesper Svenbro och Marie Lundqvist.

b) Trubadurpris: Till 2003 års Trubadurpris (20 000 kronor) nominerades Evert Ljusberg, Mats Paulsson, Björn Eriksson, Finn Zetterholm, Torsten Arnbro och Hans Gerle. Medlemmarna erinrades om möjligheten att in komma med ytterligare förslag, dock senast den 8 augusti.

§ 16. *Övriga frågor.*
Ove Engström framlade ett förslag om att årsmötena i framtiden kan vara mer anspråkslösa med enklare förtäring, till exempel landgång och öl och kaffe, så det inte blir så dyrt. Istället kan man ha lite festligare middag på prisutdelningsmötena. Årsmötet instämde i detta.. Ordförande framhöll dock att det inte föreligger något "måltidstvång" vid årsmötena.

§ 17. *Mötets avslutande*
Ordförande förklarade årsmötet avslutat.

Vid protokollet
Annika Luttropp (mötessekreterare)

Justeras:
Jan Mårtenson (mötesordförande) *Ulla Värmnäs* *Stefan Ström*

GÅVOR TILL NILS FERLIN-SÄLLSKAPET

Löfbergs Lila Till uppträdanden i parken till Alsters Herrgård 22 juni samt på Kungliga biblioteket 3 maj och 17 maj	8.000:-
Emma Hietala	200:-
Herbert Jobäcker	50:-
Sune Kronvall	100:-
Bengt-Olof Landin	50:-
Karin Nilsson	200:-
Sven Thorstensson	100:-
Övriga gåvor	600:-
Totalt	**9.300:-**

MANUSSTOPP
för nästa nummer av
Poste Restante
är den 17 mars 2004

Observera!

Det inbetalningskort som medföljer även detta nummer av Poste Restante innebär inte att Du som redan betalt Din årsavgift ska göra det ännu en gång – vilket har hänt. Kortet är avsett för Dig som kanske glömt betala eller föredrar att betala under hösten – eller kanske det tidigare kortet har förkommit.

Du kan givetvis också använda det vid Din anmälan och inbetalning till middagen vid prisutdelningen onsdagen den 15 oktober 2003. Se sista sidan!

VAR GOD OBSERVERA

att alla meddelanden om ändringar av namn eller adress (skriv tydligt, texta, tack!) skickas direkt till Nils Ferlin-Sällskapets medlemssekreterare:

Annika Luttropp
Surbrunnsgatan 55, 8 tr
113 27 STOCKHOLM
☎ 08-32 99 84

VI BEHÖVER DITT STÖD!

Som framgick av revisionsberättelsen i föregående nummer av Poste Restante hade sällskapet under förra året ett underskott på 10 861 kronor. Anledningarna är flera, en är att vi behöver fler medlemmar. Gör alltså vad Du kan för att värva fler medlemmar till Nils Ferlin-sällskapet!

En annan anledning är att tryck- och portokostnader för Poste Restante stigit, samt att tillströmningen av material till medlemstidningen ständigt ökar. Det sistnämnda är glädjande och utgör ett bevis för att vår skald Nils Ferlin fortfarande är ständigt aktuell. Vår skrift blir mer läsvärd, men det betyder att vi måste ha fler sidor, vilket ökar kostnaderna.

Vi är därför tacksamma för penninggåvor, små eller stora! Samtidigt vill vi framföra ett varmt tack till alla dem som hittills bidragit.

STYRELSEN

INBJUDAN

Nils Ferlin-sällskapets medlemmar hälsas varmt välkomna till utdelningen av årets

FERLIN-PRISER

till Göran Palm och Ewert Ljusberg

Onsdagen den 15 oktober kl 19.00

Plats: Scandic Hotel Continental

på Vasagatan, mittemot Centralstationen

Middagen, som börjar kl 20.00, består av en 3-rätters meny innehållande:
Rökt lax med Ruccolapesto
BBQ-kycklingfilé med majskräm och klyftpotatis
Jordgubb- och ananassallad med vaniljglass
Till maten ingår 1 lättöl, alternativt mineralvatten, samt kaffe.

Priset är 400 kronor per kuvert

OBS! Vill man ha vegetariskt alternativ måste detta anges på inbetalningskortet.

Önskar man vin eller starköl till maten, eller avec-bricka till kaffet, säljs detta via en kontantbar under middagen.

Anmälan sker genom insättning av beloppet på Nils Ferlin-sällskapets postgironummer 35 21 55-6 (eller på bifogade postgiroblankett) och ska vara Sällskapet tillhanda absolut senast måndagen den 6 oktober 2003. Tänk på att det tar posten ett par dagar att girera! Ange gärna Ditt telefonnummer på talongen.

Väl mött till en minnesrik Ferlin-afton!

Styrelsen

Poste Restante Medlemstidning för Nils Ferlin-sällskapet nr 2, 2003
Ordförande: Jan Mårtenson, Karlaplan 14, 115 20 STOCKHOLM. Tel 08-660 98 39
Sekreterare: Annika Luttropp, Surbrunnsgatan 55, 8 tr, 113 27 STOCKHOLM. Tel 08-32 99 84
e-mail: annikaluttropp@hotmail.com
Skattmästare: Tor Englund, Sunnanvindsgränd 79, 177 71 JÄRFÄLLA. Tel 08-580 174 69
Sällskapets postgirokonto: 35 21 55-6
Redaktör för **Poste Restante**:
Esse Jansson, Länna Prästgård 6098, 761 93 NORRTÄLJE. Tel/Fax 0176-26 81 30
Tryck: Affärstryckeriet, Norrtälje.

MILJÖMÄRKT Trycksak lic nr 341 290

ISSN 0345-9519